

פרוטוקול - ישיבה נז/של"ד של הממשלה - ב' באדר תשל"ד -
24.2.74 (בשעה 09.00)

נכחו השרים:

ג. מאיר - יו"ר, א. אבן (מאמצע סעיף 328), י. אלון
 י. אלמוגי, י. בורג (מאמצע סעיף 328), ח. בר-לב,
 ח. גבתי, י. גלילי (מאמצע סעיף 328 עד סוף סעיף 330),
 מ. דיין (עד סוף סעיף 331), ש. הלל, ז. ורפהטיג,
 מ. חזני (מאמצע סעיף 328), פ. ספיר (מאמצע סעיף 329),
 נ. פלד, ש. פרס, מ. קול, ו. שם-טוב (עד סוף סעיף 331),
 ז. שרף.

רב-אלוף ד. אלעזר - ראש המטה הכללי של צה"ל
 (עד סוף סעיף 330)
 מ. ארנון - מזכיר הממשלה
 סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון (מאמצע סעיף
 328 עד סוף סעיף 331)
 מ. גזית - המנהל הכללי, משרד ראש-הממשלה
 (מאמצע סעיף 328 עד סוף סעיף
 330)

תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה
 סא"ל א. שלו - לשכת הרמטכ"ל (עד סוף סעיף 330)

סדר היום:

328. שא לו ת
 329. עניני בטחון (הפרדת הכוחות בחזית המצרית -
 שירות מילואים)
 330. עניני בטחון (הפרדת הכוחות עם סוריה)
 331. שבתון הרכב
 332. שביתת האופים בחיפה
 333. דו"ח נגיד בנק ישראל על עליית אמצעי התשלום
 בתקופה שבין 29.6.73 ל-31.10.73.
 334. ועדת השרים לבדיקה ואישור הצעות לשינויים
 בנוהל המעבר לשימוש בדלק דל גפרית בתחנת
 הכוח רידינג ד' בתל-אביב
 335. מכירת נשק

רשמו: י.מ.
 א.ב.

שר הבטחון מ. דיין:

אם איני טועה, ביטלו את זאת. אמרו לו: אל תגיד לנו מה לעשות. אם צנזורה בטחונית - תהיה צנזורה בטחונית. בכל יתר הענינים נבדוק בעצמנו. שלחו אותו בכבוד גדול הביתה.

330. עניני בטחון (הפרדת הכוחות עם סוריה)
הממשלה בשבתה כועדת שרים לעניני בטחון

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

לא אציג בפניכם את המפה של הפרדת הכוחות עם סוריה, אלא אראה את הפרינציפים, שאנחנו רואים אותם כפרינציפים, להפרדת הכוחות על גבי מפה שעליה מסומנת מה שקוראים "המובלעת שלנו". לצורך זה אני קורא "המובלעת שלנו" לשטח שכבשנו ב-1973 מעבר לקו הפסקת האש של 1967.

ההצעה שלנו מתבססת על ההנחות הבאות: א. שבשום מקום אין אנו זזים מהקו של 1967 וששינויים הטריטוריאליים מתבצעים במובלעת החדשה; ב. שהפרדת הכוחות כמו דילול הכוחות והרחקת כלי נשק יחולו על החזית לכל אורכה.

אשר לחלק הטריטוריאלי: אני מציע כרגע את ההצעה האופטימלית שלנו - ואני מדגיש שזוהי ההצעה האופטימלית ביותר - ואולי אפשר להגיד ההצעה האופטימית ביותר מבחינתנו.

ההצעה המירבית שלנו באזור הפרדה היא לחלק את אזור הפרדה לשלושה חלקים: א. חלק אחד, המזרחי שבו, יוחזר לסורים; ב. חלק אחד מתוכו יהווה אזור הפרדה מאויש על ידי או"ם; ג. חלק אחד, הקרוב לגבול שלנו, הכולל מוצבי החרמון ומוצבים הקרובים לקו הפסקת האש הישן, יישאר בידינו.

האוכלוסיה הסורית תוכל לחזור גם לאזור המוחזק על ידי או"ם, ואם זה יהיה אחד התנאים ואחד הסעיפים במשא ומתן, היא תוכל לחזור גם לשטח המוחזק על ידינו, אם אנחנו מחזיקים בו מוצבים.

ישנה אפשרות אחרת שכל האזור הזה כולו יוחזק על ידי או"ם, כלומר שלא נישאר פה במוצבים, אבל גם הסורים לא ייכנסו לאזור.

אני מדגיש כהצעה יותר טובה לנו, וגם כהצעה הסבירה להתקבל, את החלוקה, שבה הסורים יקבלו חלק, שיהיה אזור ההפרדה, המוחזק על ידי כוחות או"ם, ושיהיה אזור שבו יישארו המוצבים שלנו.

השר י. גלילי:

אתה יכול להגדיר בטוחים כמה מקיף כל אזור?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

באזור שלנו מוצבי החרמון הם בסדר גודל של 3-4

קילומטר לאורך הגבול.

שר התירות מ. קול:

איזה מוצבי החרמון? האם חדשים שכבשנו אותם

במלחמה האחרונה?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

פתחתי את דברי בזה שאמרתי כי ההצעה מבוססת על שתי הנחות: א. שאין אנו זזים מהקו של 1967, ואני מדבר על כל הפרדה בתחום של המובלעת החדשה; ב. שאת ההצעות בדבר דילול הכוחות והעתקת כלי הנשק אנחנו מייחסים לכל החזית למלוא אורכה.

בזה מדובר על ההצעה האופטימית, שמוצבי החרמון והמוצבים הקרובים לגבול בסדר של 3-4 קילומטר יישארו בידינו, כאשר האזור של או"ם יהיה גם כן בסדר גודל של 4 קילומטר, ואז יוצע לסורים לקבל את האזור הגדול יותר, שיהיה בסדר גודל של 10 ק"מ מרובעים.

שר התיירות מ. קול:

מנין הגבול לדמשק?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

דברתי על ההצעה האופטימית מבחינתנו, ויש בה אפשרויות של גמישות יתר, כלומר יש בה מקום להתפשרויות.

אשר לחלק שבו לא חל שינוי ב-1973, אנחנו מציעים שטח-ההפקר שבין שני קווי הפסקת האש, של 1967, יהפוך להיות אזור או"ם בין שני הצדדים. הרוחב שלו הוא בסדר גודל של 2 ק"מ, בנקודה אחת או שתיים קצת יותר, בדרום הוא בקושי קרוב לקילומטר. זה מספיק כדי להציב מוצבים לכל האורך, שיוכלו לפקח על שני הקווים מבפנים. אנחנו מציעים שהאזור הזה יהפוך לאזור המאויש על ידי כוחות או"ם.

אני עובר לסעיף ב': דילול הכוחות. ביחס לדילול הכוחות אנחנו מציעים הצעה שהיא חופפת פחות או יותר את המודל של הפרדה המצרית. יהיה אזור דילול הכוחות שבו ישנה הגבלת הכוחות בסדר גודל של 10 או 15

ק"מ מכל צד של הקו; באזור הדרומי מהקו המקורי, באזור הצפוני - מהקו שייקבע. כ-10 ק"מ מערבית ומזרחית תהיה הגבלת הכוחות, כפי שישנה עם המצרים - בין 30-60 טנקים. אפשר להצמיד את זה ל-30, כדי שזה יהיה זהה עם המצב בחזית המצרית, ובסדר גודל של 2 גדודי חי"ר. זה באזור הגבלת הכוחות של 10-15 ק"מ.

הקו השני, שאנחנו מציעים אותו במרחק של 30 או 40 ק"מ, יהיה קו טילי קרקע-אוויר, שוב כמו במצרים, כלומר שבמרחק של 30-40 ק"מ מהקו לא יהיו טילי קרקע-אוויר, לא אצלם ולא אצלנו. לא אצלנו - פירושו של דבר שלא יהיו טילי קרקע-אוויר ברמת הגולן. אבל בלאו הכי איננו שמים אותם שם, אלא מחזיקים אותם על הר כנען (מצביע על המפה).

הקו השלישי, שאיננו קיים בהסכם ההפרדה עם המצרים ופה אנחנו מציעים אותו, זהו קו בסדר גודל של 20-25 ק"מ.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

נוספים?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

קודם דברתי על קו של 10-15 ק"מ ואחרי כן על קו של 30-40 ק"מ, הקו של 20-25 ק"מ יהיה בין הקו של 10-15 ק"מ לבין הקו של 30-40 ק"מ, שהוא יהיה קו להגבלת כוחות ארטילריה, ואם אפשר גם להגבלת ריכוזי כוחות. אני אומר זאת כדבר שלישי שאפשר להשיג אותו ואפשר שלא להשיג אותו. לארטילריה זה יותר חשוב, כי אם יהיה קו ארטילרי של 25-30 ק"מ פירושו של דבר שארטילריה שלהם לא תהיה מוצבת על רמת הגולן. בשבילנו תהיה בזאת משום הגבלה, כי הארטילריה שלנו תוכל להיות רק בקצה גבול רמת הגולן. איננו רואים בזה מיגבלה בשבילנו.

את הקו הארטילרי של 25-30 ק"מ יהיה גם קו של הגבלת ריכוזי כוחות אנחנו מציעים שהוא יגביל אותם לסדר גודל של כ-300 טנקים. אבל אני מוסיף את זה לא כתנאי להסכם להפרדת הכוחות, שיש לעמוד עליו, אלא כאיזה תנאי רצוי, שיש לי אגב ספק אם אפשר להשיג אותו. לנו זה טוב כי הוא נותן לנו ריכוזי כוחות רחוקים יותר, כלומר אם פה (מצביע על המפה) אפשר יהיה להחזיק 300 טנקים והאחרים יהיו פה (מצביע על המפה), הרי זה מגדיל בשבילנו את מרחב-ההתראה וזה נותן שהות מסויימת לאייש קו מסויים, אם זה צריך לקרות. לנו אין זה מפריע, כי מחסני החירום שברמת הגולן אינם עולים על 300 טנקים. אנחנו בלאו הכי לא נחזיק פה יותר מאשר 300 טנקים. כך שכל ההגבלות האלה שאני מדבר עליהן בנויות על האופטימום שלנו, כשזמילא אין לנו כוונה להחזיק שם יותר.

את כל הפרטים הנוספים אפשר לעבד כפי שעובדו בהסכם עם המצרים, שיהיה פיקוח של או"ם, שיהיו צילומים הדדיים וכהנה וכהנה. אין בזה הצעות מיוחדות.

ישנו, כמובן, הענין של החזרת האוכלוסיה. אנחנו רוצים שהחזרת האוכלוסיה למובלעת, גם לשטח הסורי, תהיה קשורה בהחזרת השבויים שלנו. כלומר החזרת השבויים תהיה חלק אינטגרלי של ביצוע ההסכם.

שר התיירות מ. קול:

מה המקום הקרוב ביותר בשביל הארטילריה שלנו

בכיוון לדמשק?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

פה (מצביע על המפה).

שר התיירות מ. קול:

האם המקום הזה צריך להיות באזור או"ם?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

זה יהיה באזור הסורי. לשם הדיוק אני צריך להגיד ככה: במובלעת הזאת יש שני מקומות שמהם אפשר להגיע לדמשק. גם מהחרמונים אפשר להגיע לדמשק. אמנם לא בכל התנאים קל להביא לשם ארטילריה, אבל זה אפשרי. אם החרמון הסורי ודרך הפיתולים יהיו בידינו, אנחנו מגיעים לדמשק.

שר התיירות מ. קול:

האם קרה באמת שארטילריה שלנו פגעה בפרוורי

דמשק?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

קרה. בימי המלחמה פגעה הארטילריה שלנו בשדה

התעופה מאזה שעל-יד דמשק.

אני יכול להוסיף עוד דבר. יש לנו היום תוחח

רוסי של 180 מ"מ, שיש לו טווח של 44 ק"מ, וממנו אפשר מהחרמונים לקלוע לדמשק.

שר התיירות מ. קול:

מהחרמונים שלנו?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

גם מהחרמונים שלנו. אבל יש לנו רק תותח אחד
 כזה ובסך הכל 40 פגז בשבילו. זה רק בשביל קוריוז, לא בשביל להרוס את דמשק.

ראש הממשלה ג. מאיר:

רק להראות להם שזה אפשרי.

שר התיירות מ. קול:

לא התכוונתי להציע להרוס את דמשק.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

זה רק ככרטיס-ביקור.

שר התיירות מ. קול:

אני חושב כי ההצעה הראשונה היא כמובן הרבה יותר
 טובה לנו, וזה מסיבה פשוטה: אם אנחנו נפנה עכשיו את המובלעת, הרי בשלב הבא של
 המיקוח ידרשו את רמת הגולן שלנו. אני יודע שנמילא יציגו הסורים את התביעה
 הזאת. כיוון שאיני מניח שאנחנו יכולים להיענות לתביעה הזאת, לכן נוח לנו
 שהמובלעת הזאת תחולק לשלושה חלקים ושלנו ישאר עוד קטע בתוכה.

אנחנו הולכים לויכוח קשה ביותר עם כל הלחצים
 שוודאי יופעלו עלינו. הבעיה המעסיקה אותי היא הבעיה, שאנחנו חייבים להבטיח
 במשא ומתן הזה, שהארטילריה הסורית לא תוכל להפגוז את הישובים שלנו בגולן.
 זוהי לפי דעתי השאלה בשבילי, אולי השאלה מספר אחד. מאז שהישובים שלנו קיימים,

שם, הרי במשך כל הזמן היו עליהם הפגזות ארטילריות. החיים של הישובים שם הם קשים מאד. כיוון שאנחנו רואים את הישובים האלה כישובים שלנו לתמיד, אנחנו מוכרחים לעשות כל מאמץ שהסכם הפרדת הכוחות יהיה משולב בהסכם הדילול כדי שלא יוכלו התותחים הסוריים להפגיע את הישובים שלנו בהפגזות. כיוון שהגבול הקודם נשאר למעשה כפי שהוא ושם לא יחולו שום תמורות, יכולה ארטילריה סורית לפגוע בישובים שלנו וגם להרוס וגם לעשות את החיים שם לבלתי אפשריים. וזוהי וודאי מטרתם. לכן אנחנו מוכרחים לקשור בין שני הדברים האלה. לא יכול להיות שנדבר על הפרדת הכוחות מבלי שיהיה הסכם על דילול הכוחות. בענין של דילול הכוחות ענין הארטילריה הוא ענין ממדרגה ראשונה לאור מה שהיה מאז מלחמת ששת הימים. אבל בעיקר אם הארטילריה שלהם תישאר, והם יוכלו להפגיע את הישובים שלנו בהפגזות, ואנחנו הרי רוצים לפתח את הישובים - לא לבנות עיר, אבל לפתח את הישובים - הרינו מוכרחים משום זה לקשור את שני הדברים יחד. וזה בשבילנו חיוני ביותר.

ולכן אני תומך בכך שלא נגיש בשלב זה תכנית אלטרנטיבית, המדברת על כך שנפנה את כל המובלעת ושכוחות או"ם יכנסו לשם. כי איני יודע מה זאת אומרת שהאו"ם יכנס לשם. אני רוצה שזה יישאר לשלב נוסף למשא ומתן שני.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

זאת אומרת אחרי הסכם הפרדת הכוחות?

שר התיירות מ. קול:

שיהיה לנו עוד זמן להתווכח, ושעליהם יהיה ללכת עוד צעד אחד. הרי בסופו של דבר נצא מאותה מובלעת. איני מתכוון להציע שנישאר שם. אני יודע שאין זה הסוף אלא רק ההתחלה. אבל מבחינת השלבים טוב שידחה שלב זה.

ועוד: אנחנו מוכרחים לקשור את שני הדברים באופן הדוק, שלא יוכל להיות הסכם על הפרדת הכוחות מבלי שיהיה הסכם על דילול הכוחות. מה שמפחיד אותם הוא שמא נפגיו את דמשק, כי אנחנו נמצאים עמוק בשטחם. אם אנחנו יוצאים מהעומק מבחינת הארטילריה, הרי מצבם משתפר מאד מבחינה זו. ואם תישאר בצד זה הארטילריה שלהם, הרי מצב הישובים שלנו יהיה כמו שהיה. זה לגמרי שונה מהמצב בקו המצרי. שם אין ישובים באמצע, שם יש בעיה של כוחות צבאיים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני רוצה לשאול שאלות אחדות:

א. האם בדילול הכוחות מצדנו לקחו בחשבון את הישובים שלנו ובעיקר באזור רמת מגשימים? אם נדלל את הכוחות שלנו למרחק של 10-15 ק"מ, האם אין אנו חושפים את הישובים שלנו לסכנה? למשל רמת המגשימים היא במרחק של 3-4 קילומטר מהגבול. כן גם כל הישובים מסביב הם קרובים לגבול. בעצם הישובים האלה חשופים לסכנה. מהי התשובה?

ב. לאור אותן סכימות ששמענו אני בטוח שנציע את ההצעה האופטימלית. אני רוצה לשבח את ההצעה האופטימלית מול הצעות פחות טובות. אבל אני רוצה לשאול להיפך: האם לא יכול להיות שנוכל לשפר את הצעתנו לטובתנו במקום אחר ותמורת זה נוותר על מוצבי החרמון שלהם? שמענו כמה פעמים מפי הרמטכ"ל, שפסגת החרמון של הסורים - לא המוצב שלנו - אינה בכלל בשימוש. כי קשה להגיע לשם.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

בחורף.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם כתצפית, מספיק המוצב שלנו כדי לכסות את כל השטח. השאלה היא: האם תמורת זה לא נוכל לקבל איזו שהיא תמורה אחרת למטה בדרום, שהיא חיונית לנו יותר, ובשביל הסורים זה יהיה כאילו אין הם חושפים כל כך את דמשק, זאת כאשר בלאו הכי היריות הארטילריות שלנו, שיכולות להיות מהמוצב שלנו, הן יותר לראווה מאשר מעשיות? אולי אפשר לעשות חילופים בהצעה האופטימלית?

ג. ולבסוף אני רוצה לשאול שאלה, שתסלחו לי אם היא תיראה קצת נאיבית. אולי אפשר בכל אופן להציע לד"ר קיסנינג'ר לשוחח עם סוריה על כך, שכשם שמצרים הקדימה את סוריה ועברה מעליהם בענין הסכם הפרדת הכוחות אתנו, אולי סוריה תקדים את מצרים ותדון אתנו על הסכם שלום? ההבדל בין הפרדת כוחות בינינו ובין סוריה ובין הסכם שלום איננו גדול כל כך. השאלה היא חלוקת רמת הגולן, איך לחלק את רמת הגולן שתהיה לנו אחיזה איתנה שם. אם מדברים על 10 ק"מ, אולי עוד 10 ק"מ. אולי אפשר להביא לידי כך שסוריה תעיז להראות לסאדאת, שכשם שהוא לא שאל את אסד, יכול אסד שלא לשאול אותו? אולי כדאי שד"ר קיסנינג'ר יעלה רעיון כזה בפני הסורים ולדעת אם אפשר לדבר על כך? סוף סוף נגיע לכך, ואם לא עכשיו - הרי כעבור חצי שנה. השאלה היא: כל ההבדלים כאן אינם תהומיים כל כך שאי אפשר יהיה לחשוב עליהם. יתכן שאם נעשה זאת, קיסנינג'ר לא ירצה להציע זאת וסוריה לא תרצה לשמוע. זוהי השערה. אבל אני רוצה לשאול: האם לא יכול להעשות נסיון כזה מצדנו?

שר הבריאות ו. שם-טוב:

השאלות שלי נשאלו כבר.

שר הסעד מ. חזני:

אני רוצה לנסות לומר משהו לגבי הארטיילריה. גם אם הסורים יקבלו הצעה וירחיקו את הארטיילריה שלהם למרחק של 20-25 ק"מ, יהיו הישובים שלנו בטוח הארטיילריה שלהם. האם לא צריך להתחיל לדבר על הרחקתם למרחק גדול יותר וזה תמורת הסרת האיום מצדנו על המשק?

שנית: הרמטכ"ל דיבר על כך שנשאר שם שני גדודי חי"ר לאורך כל הקו מהחרמון עד הירמוק. האם זה מספיק אפילו לבטחון שוטף נגד מסתננים, נגד מארבים, שגם בימים הטובים השקטים כביכול תמיד הישובים סבלו מזה? מה אורך הקו מהחרמון עד הירמוק?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

60-70 קילומטר.

שר הסעד מ. חזני:

האם אין זה פחות מהמינימום הדרוש אפילו לבטחון

השוטף?

שלישית: האם הישובים, שכבר אורגנו במסגרת ההגנה המרחבית, ייכנסו בחשבון של שני גדודי החי"ר? ואז אולי הבטחון יהיה חלש עוד יותר. האם לא צריך לדאוג לכך שיוכלו לשמור על עצמם לפחות לצרכי הבטחון השוטף?

רביעית: שמענו על שתי אפשרויות לגבי המובלעת. מהי ההשלכה של כל אחת ואחת לקראת סידורים קבועים יותר? ברור שלקראת הסדר קבוע יותר, יבקשו יותר ממה שמציעים עכשיו. מה תהיה ההשלכה מכך? מה נותן לנו כושר-מיקוח טוב יותר לגבי שתי האפשרויות, היינו, שלפי אפשרות אחת השטח יחולק לשלושה חלקים ושליש יימסר לצד השני מיד, או האפשרות השנייה לפיה כל השטח יהיה בידי או"ם? מה נותן לנו כוח מיקוח יותר לגבי צעד נוסף?

שר המשטרה ש. הלל:

עלינו לבקש ראשית כל הבהרות או הבהרה מהרמטכ"ל. בשעתו כאשר דובר על ענין השבויים, עוד בעיצומה של המלחמה או לקראת סיומה, הצענו לאמריקאים נכונות שלנו לקבל את התושבים של השטחים החדשים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא אנחנו הצענו זאת. זו היתה הצעה סורית

שקבלנו.

שר המשטרה ש. הלל:

אבל ההצעה הנגדית שלנו היתה הצעה סורית שנותנת להם את כל החרמונים. דומני שהיינו נכונים להציע לאמריקאים הצעה נגדית: מצד אחד קבלת התושבים של המובלעת ומצד שני העמדתם של החרמונים החדשים לפיקוחו של האו"ם. כלומר אנחנו אמרנו כבר בשלב מוקדם מאד שלמעשה אנחנו מוכנים לצאת מהחרמונים החדשים, בו בזמן שהצעתו של הרמטכ"ל היום בנויה על כך שאנחנו נשארים שם. נדמה לי שזוהי נקודה שתהיה נתונה למבחן קשה, משום שאם כלפי האמריקאים וכלפי הסורים הצענו כבר שאנחנו מוכנים לצאת מן החרמונים החדשים, אמנם על ידי מסירתם לאו"ם ולא לסורים, איך אפשר לבוא עכשיו עם הצעה זו?

לכן ארצה לשמוע בענין זה הבהרה: האם האינפורמציה שלי היא נכונה או שאין אני זוכר אותה? אבל לגופו של ענין אני רוצה לקבל הבהרה מהי המשמעות של החרמונים שבילנו: האם החשיבות שלהם היא בשיבתנו בהם או החשיבות היא באי ישיבת הסורים שם? יכול להיות שבשבילנו יכולה להיות חשיבות לחרמונים בזה, שהסורים לא יישבו שם ולא יוכלו להסתכל על מה שקורה בשטח שלנו, ולא כל שכן בשעה שיוכלו להחזיק בהם כלי נשק שיוכלו לפגוע בנו בעומק. אני מבקש להבהרה למשמעות, אם החרמונים כולם בידינו או כולם בידי הסורים או פתרון שיהיו בידי כוחות האו"ם.

לפני שאומר משהו על עצם הדברים רציתי לציין עוד נקודה שכדאי לזכור אותה מתחילת הדברים. הענין של כוח או"ם הנמצא בשטח שבינינו ובין מצרים ובינינו ובין סוריה זוהי בעיה פרובלמטית מאד מבחינת העמידות שלה במבחן של החוק הבינלאומי. כי המצב הוא כזה, ששטח שאנחנו נותנים אותו לאו"ם, הוא למעשה מבחינת מערכת אותם היחסים בין אותה מדינה הנותנת שטח לאו"ם לבין או"ם, אין האו"ם יכול לטעון שהוא מחזיק את השטח ואיננו יורד ממנו. אפילו מתקבלת החלטה במועצת הבטחון או אפילו איזו מדינה עושה הסכם עם האו"ם ואומרת לו, אנחנו נותנים את השטח הזה או את המוצב הזה לאו"ם, הרי למעשה מבחינת החוק הבינלאומי ומבחינת הפרקטיקה של כל השנים ושל היום, ברגע שתבוא איזו מדינה, נניח סוריה ותגיד תודה לאו"ם בעד השירות שלו על אותו השטח, אבל היא גם תגיד: השטח הזה הוא בבעלות שלנו, ואתם מתבקשים לפנות אותו - במקרה זה אין עמדה חוקית לאו"ם לומר "לא". כך אומרת גם הפרקטיקה וגם החוק הבינלאומי.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

מה פירוש הפרקטיקה? התקדימים?

שר המשטרה ש. הלל:

כן, גם התקדימים. בכל תקדים שהיה שם כוח של או"ם, לא יכול היה האו"ם להגיד: אינכם יכולים לבקש מאתנו את הרבונות על השטח הזה, כי השטח נמסר לנו על ידי מדינה שניה או שלישית, וזה גם ברגע שאין ויכוח לגבי הרבונות על השטח; גם כשאנחנו נמצאים שם, הויכוח הוא על החזקה דה פקטו. מבחינה פורמלית ברור שזה כך.

הדבר, שיכול אולי לתת לנו חיזוק הוא, אם בנוסף להסדר תהיה התחייבות מפורשת, דו-צדדית או תלת-צדדית של אותה מדינה, נאמר מצרים או סוריה, שהיא לא תפעיל את זכותה זו או שיש לה התחייבות כלפי ישראל שלא תוכל לממש את זכותה על רבונותה על שטח זה.

אני אומר את זאת, כי אני חושב שלגבי סוריה הבעיה היא שכעבור זמן מסויים יגידו: העובדה שהאו"ם ישב שם זמן מה, זה יפה מאד, אבל עכשיו אנחנו רוצים להכנס לשם חזרה. הבעיה הזאת יכולה להיות ממשית, והיא צריכה להרתיע אותנו יותר מאשר בקונסטלציה שנוצרה כלפי מצרים. אני מעיר זאת ביחוד ביחס לחרמונים אם יוצר מצב שאנחנו במצב יוניליטרלי או בהסדר עם או"ם אנחנו מפנים שטח ונותנים אותו לידיו של או"ם. אם אין בנוסף לכך חיזוק בינלאומי נוסף, הרי לא תהיה מניעה לסורים לבוא לאו"ם ולומר: אנחנו מבקשים מכם לפנות את השטח הזה שלנו. כך זה מבחינת החוק הבינלאומי. מבחינת הפרקטיקה, מבחינת התקדימים.

אנחנו מעוניינים בכל הסכם עם כל מדינה ערבית, שלפיו ירחיקו את הארטילריה שלהם ואת הכוחות שלהם ושיהיה בגבולה מצב רגוע. אילו היה מדובר בכך שאנחנו מגיעים להסכם עם סוריה, שאנחנו זזים והם זזים והם שומרים על תחומים מסויימים, אין ספק שזהו ענין עיקרי בשבילנו. אבל בפרקטיקה נכנס הענין של הפרדת הכוחות, שהוא מלווה פיננסי שטח באופן חד-צדדי על ידינו כלפי אותה מדינה, וזה נוצר בקונסטלציה המיוחדת של מצרים, ששם פרט למושג של הפרדת הכוחות כל הדברים הם שונים מאשר לגבי סוריה, ששם עמדנו במצוקה מסויימת כלפי הענין של ה-22 באוקטובר, שכלל איננו תופס לגבי סוריה, כי שום שטח לא

כמשנו בסוריה לאחר ה-22 באוקטובר, והם גם לא קבלו את הפסקת האש ב-24 באוקטובר.

מה שמדאיג אותי הוא, כי כאשר החלטנו בשעתו על צליחת התעלה, היה ברור לכולנו שזהו מהלך שנבע מהעובדה שלא היתה לנו אפשרות למעשה לדחוף את כל הכוחות המצריים אל מעבר לתעלה מערבה. אני זוכר את הדיונים שהיו אז ואת ההבהרה הברורה של הרמטכ"ל, שאין לנו אפשרות לדחוף את הכוחות המצריים אל מעבר לקו התעלה. הדבר היחידי שיכול היה להביא להתמוטטות ואולי גם לנסיגה מצרית היה אם אנחנו עוברים את התעלה מערבה על מנת לשנות את העניין. כלומר הקרבנות שהיו לנו בפעולה היו מכוונים ומודעים לכך שאנחנו צריכים להביא להרחקתם של המצרים אל מעבר לקו.

בסוריה לא היה כך. בסוריה הגענו לכך ביום הרביעי למלחמה, שהם חזרו אל מעבר לקו שבו התחילו את ההתקפה שלהם ב-6 באוקטובר. פה לא אמרנו: נעבור לצד השני ונפצה את הביצורים שלהם על מנת להגיע לקו שבו נרחיק אותם מהקו הקודם. אמנם ראינו בזה יתרון כשלעצמו בכך שלאחר שהתחלנו בהתקפה לא נסתפק בגירושם, אלא נשפר לנו עמדות. אני זוכר את התיאורים של הרמטכ"ל: הנה יש קו אחד וישנו קו שני, ויש מרחק של 20-40 ק"מ ולפי הקוים הטופוגרפיים נוכל ביתר קלות להגיע לקו נוח יותר, הן להגנה והן למקרה של מיתקפה, גם כאשר נצטרך להפעיל את כוח ההתקפה שלנו. זהו מצב שונה מאשר היה במצרים. פה למעשה יצרנו מצב שנכנסנו לשטח שלא על מנת להכריח אותם לסגת, כי את זאת כבר השגנו לפני כן ושלמנו בעד זה כל מחיר ששלמנו, אלא על מנת להגיע לעמדות נוחות גם לצרכי הגנה וגם לצרכי התקפה. לגבי המצרים אחת הטענות כבדות-המשקל בעיני היתה שהקו הקודם הוא קו שלא נוכל להחזיק אותו, שהוא מחייב יותר כוח, שעצם החזקתו מחייבת יותר כוח, וזה עד כדי כך שהיו חברים שאמרו - וזה היה נתון בוויכוח, שאפילו אם תתחדש עכשיו המלחמה, הקו החדש הוא נוח יותר באופן התחלתי מאשר הקו שבו נמצאנו. ברור שבמצרים איננו עכשיו בקו שעצם החזקתו מכבידה עלינו. קיצורו של הקו היה נותן לנו יתרון צבאי, גם יתרון בכוח אדם להחזיק את הקו הזה.

אני רוצה לשאול לגבי התזוזה מהקו שבו אנחנו נמצאים בחזית הסורית: האם קו אחר נותן לנו יתרון, לא מבחינת המגמות של הסורים, אלא יתרון צבאי לנו מבחינת החזקתו, מבחינת כוח האדם שאנחנו צריכים כדי להחזיק בו? מה היה השיקול אז לעומת השיקול היום שאנחנו מוכנים לפנות את הקו הזה? אין כל ספק שלגבי מצרים, היתרון הגדול, נוסף למצוקה שהיינו נתונים בה מסביב לענין של ה-22 באוקטובר, שזה נותן לנו מהלך פוליטי, שאנחנו מייחסים לדבר חשיבות פוליטית גדולה, אולי מוגזמת אבל גדולה: פתיחתו של השייט, נורמליזציה בחיי הערים שליד התעלה, שיקומן של הערים, וכל זה תמורת ויתור קטן יחסית שלנו בא עכשיו תהליך חיובי מאד במצרים. אמרנו: הבה ונראה; אם זה יילך - טוב, ואם זה לא יילך - לא נסתכן ביותר. השאלה היא: האם אנחנו רואים בעקבות ויתור שלנו בסוריה בקו הזה הנוכחי, שאני מבין שיתרונותיו הצבאיים דווקא בולטים - לפחות כך הוצג בפנינו הדבר כאשר התיצבנו על הקו הזה - האם יהיה איזה שהוא תהליך של נורמליזציה מסביב, שאנחנו יכולים להניח שיהיה קיים בסוריה, אם לא במקביל לתעלה, אבל משהו בכיוון זה?

לכן השאלה בעיני נשארת: האם אנחנו מפיקים משם איזו תועלת שיכולנו להפיק מהענין כלפי מצרים? מה גם שפה נשארת השאלה: אם אנחנו אומרים, אולי בצורה מוגזמת, שפני סאדאת לשלום - אני אמנם מניח שפני סאדאת אינם לשלום, אלא לסיני, אבל נניח שפני סאדאת לשלום, האם נוכל להגיד זאת גם כלפי אסאד, גם כלפי סוריה? ואם אין פניהם לשלום, האם הקו ההתחלתי או הקו שנשמור עליו הוא טוב יותר או טוב פחות, כאשר אין לנו יכולת לומר, אפילו כדי לסבר את האוזן, שפני אסאד לשלום? ואם קו של היערכות, קו של סכנה, עומדת השאלה: איזה קו טוב יותר?

יש לי פה עוד נקודה אחת שאני חושב כי היא מאד פרובלמטית מבחינתנו, וזה הענין של ארגוני הטרור. כל השנים נתקלנו בכך שסוריה מפעילה את ארגוני הטרור, לא כל כך משטחה, אלא פעם מירדן ופעם מלבנון ופעם משתי המדינות גם יחד, ועכשיו גם דרך השחקים. לא פעם עמדנו בפני תופעה כזאת, שאם מתרחשת פעולת טרור משטח של לבנון או ירדן, ידענו שאת התשובה צריך לתת למעשה

בסוריה. האם פה לא נוצר מצב כזה שעל ידי החייץ הזה של או"ם, בריוח של 2 ק"מ או של 3 ק"מ, תהיה סוריה למעשה מסוגלת להפעיל את ארגוני הטרור מכל המקומות ובכל המקומות, כאשר יכולת-התגובה שלנו רק נגד סוריה תהיה מוגבלת בצורה קשה ביותר?

אם פני סוריה גם כן לשלום, אם פני אסאד גם כן לשלום - זוהי שאלה אחרת. אבל אם לא - ברור לי שהם ינסו להפעיל את ארגוני הטרור דרך לבנון ודרך ירדן ובכל דרך אחרת, כאשר יכולת התגובה שלנו ויכולת הפגיעה שלנו בסוריה תהיה מוגבלת דווקא על ידי הסידור הזה.

ולשאלה האחרונה המתבקשת: העניין של פרופורציות. כאשר אנחנו אמרנו כלפי מצרים שאנחנו נותנים להם עוד תרומה של 10 ק"מ בסיני, הרי ידענו כי כאשר יבוא היום ואנחנו נהיה מוכנים ומסוגלים והם יהיו מסוגלים לדבר על שלום, יש לנו עוד הרבה מאד מה להציע למצרים. אבל כאשר אנחנו נמצאים היום במצב כזה שאנחנו נותנים חלק גדול חזרה לסוריה וחלק גדול אחר הוא כבר בידי האו"ם, שלמעשה באופן פרקטי הוא חוזר חזרה לשליטתה של סוריה, מכל מקום הוא יוצא משליטתה של ישראל, הרי כאשר מכל השטח הנוסף נשמר לנו קו של 2-3 ק"מ לאורך המובלעת - מה אנחנו יכולים בעצם להציע אחרי כן לסוריה למקרה שתהיה נכונות מצידם להידברות כלשהי?

אחרי כל הדברים האלה אני שואל: האם ההצעה שלנו אינה יותר מדי נדיבת לב מבחינת הויתור שאנחנו מוותרים בשלב זה כדי להגיע להפסקת האש? ברור לי שיש לנו בזה עניין, שאנחנו נכנסים למתכונת מסוימת של הפסקת האש ויש ויתור על שטח מסויים. האם הויתור איננו גדול יותר מדי ונוכל להסתפק בשטח סמלי וקבלתם של התושבים לשטח הזה? האם על ידי כך איננו מכלים את האפשרות להגיע להפסקת האש, שאין אני יודע מה משמעותה אם פני סוריה אינם לשלום? האם איננו מכלים את כל כוח המיקוח שלנו כלפי סוריה?

אני מבין שמה שפורסם על כך שכוונתם של הסורים היא לנהל אתנו משא ומתן על ידי המצרים - האם זהו רק ספור עתונאי שאין לו כל יסוד, או שיש מגמה כזאת שהגיעה אלינו? מה יחסנו אנו לכך שלמעשה המשא ומתן כאילו יתנהל על ידי המצרים ולא על ידי הסורים?

שר הפנים י. בורג:

אני חושב שהשר הלל העלה הרבה מהשאלות ומהספקות שישנם בלב ויתכן גם את המסקנה, שמה שהובא לכאן הוא קצת יותר מדי, לכל הפחות בשביל השלב הראשון. את השאלה הזאת אני רוצה לשאול את הרמטכ"ל. אנחנו יודעים שבכל משא ומתן אפילו בין סוחרים, וודאי בין שתי מדינות, וודאי וודאי בינינו לבין הערבים, וודאי וודאי בינינו לבין הסורים - ככל שאתה מתחיל רך יותר מדי בהתחלה, הרי זה כבר קנוי, ואחרי כן יבוא המאבק ויבוא קיסנינג'ר פעם ויבוא קיסנינג'ר פעם שניה, ויבוא המאבק וילחצו עלינו עוד יותר.

אני ער לפעמים לבעיות סמנטיות. אתה, הרמטכ"ל, הבאת את ההצעה שלך. מקודם אמרת "אופטימלית", אחר כך אמרת "אופטימית". אחרי כן הבאת הצעה שניה. אני רוצה לשאול: האם הויכוח הוא עדיין ויכוח בין יהודים או שהיה על כך כבר ויכוח עם גויים, נאמר עם ארצות הברית? ואם היה סימן שאתה אומר משהו על אופטימי או אופטימלי ובאותה נשימה אתה מביא דבר רע יותר - מה הכריח אותך להביא דבר רע יותר? סימן שיש כבר משא ומתן. אני רוצה לדעת: על מה מדברים אתי?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

ציטטת אותי לא נכון. אמרתי שישנה הצעה אחת והצעתי הצעה אחת. וההצעה היא: לחלק את המובלעת לשלושה חלקים - חלק ישראלי, חלק של או"ם וחלק סורי. אמרתי שיש אפשרות להתחיל את המשא ומתן גם מן ההצעה שהאזור כולו יהיה של או"ם, זאת אומרת שהסורים לא יקבלו שום דבר. זוהי השאלה:

איך מתחילים את המשא ומתן? את האפשרות השניה איני מציע.

שר הפנים י. בורג:

אלה עדיין ההצעות שאנחנו מבררים אותן רק בינינו או שהיו כבר בשיח עם האמריקאים? ויש נפקא מינה אם אתה אומר לי ששם אתה מקבל...

שר הבריאות ו. שם-טוב:

ישנה החלטה שאין נכנסים לשום משא ומתן עם

האמריקאים.

שר הפנים י. בורג:

אני מוכן תמיד ללמוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני מבינה מהי השאלה. זו הפעם הראשונה שקייסינג'ר ישמע מאתנו אילו מחשבות שהן על הפרדת הכוחות עם סוריה. כמה פעמים צריך להגיד את זאת? אם אין הדבר אמין בפעם הראשונה, אין טעם להגיד את זאת בפעם המאה.

שר הפנים י. בורג:

אני מקבל את זאת באהבה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זאת אמרתי בהתחלת הדיון.

אהבה עכשיו היא רטרואקטיבית.

שר הפנים י. בורג:

זו יכולה להיות מפרעה - פרוספקטיבית.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת שרים, כי כאשר הם מדברים על הפרדת הכוחות, אין הם צריכים לשכוח דבר המאיים עלינו כאשר אנחנו מדברים על השבויים. איש אינו מתאר לעצמו - אני אומרת זאת גם להלל - שנקבל איזה דבר בענין השבויים מבלי להכנס למשא ומתן על הפרדת הכוחות. אל נחשוב שאם נבוא לסורים ונסביר להם, הנה יפה איזה קו הוא הטוב ביותר לנו, וזה מגיע אולי לנו, כי הם התחילו במלחמה - נגמור את ענין השבויים. פה הדברים קשורים.

שר הפנים י. בורג:

זה קשור וזה מכביד, כי ענין השבויים הוא ענין חד-פעמי קשה וקשה מאד, אולם ההסדר ששם אחרי כן מספר ישובים שלנו תחת האש, הוא דבר קבוע. הסוגיה היא סוגיה מסובכת וסוגיה קשה. יש מומנטים שבהם אין מתפלמסים. אני שח מה שאני מרגיש. השר הלל שאל: האם ההצעה הראשונה, האופטימית או האופטימלית, האם אין היא בתור נקודת-מוצא רכה מדי? אולי יכולים למצוא איזו הצעה העונה על הענין, שראש-הממשלה אמרה, המראה שאנחנו בכל זאת עושים משהו, כי בלי משהו אין לדבר בכלל על הדברים? אבל נניח שמה שהרמטכ"ל הביא לפנינו הבוקר, יכול להיות שלב ב' במשא ומתן ולא שלב א'? אולי על ידי

הסדרים אחרים או ארגון האזורים, כלומר האזורים השונים או על ידי חלוקה אחרת של הקילומטרים, אפשר למצוא נקודת-מוצא מבחינתנו ואחרי כן אולי מגיעים להצעה האופטימית או האופטימלית? זוהי שאלה שאני רואה לי לחובה לשאול אותה. אני רואה בזה חשיבות.

אני רואה חשיבות לענין הישובים. בענין המתנחלים כמו למשל ברמת המגשימים כבר נגע השר קול, כי הוא מבקר שם. אבל כולם הם הילדים שלנו. זהו ענין בטחוני וגם פסיכולוגי. אני רואה לפני את ההתעוררות שתבוא. לי מספיקות המשלחות שאני מקבל מחברון. אם עכשיו עוד הפעם תבאנה מאה מודעות ומשלחות - אנחנו נכנסים לסבך גדול עד מאד.

וכאן אני אומר: טוב בעצם שנקבל עוד נקודת מוצא, נוחה יותר בשביל המשא ומתן, עוד כמה קילומטרים, עוד איזו חלוקה של אזורים. אני רק ציוויליסט, לפעמים הייתי אפילו פציפיסט.

עכשיו אני רוצה לשאול שאלה אינפורמטיבית: האם החלוקה הזאת מחייבת באיזה שהוא אופן גם את הירדנים או שהם כולם חזרו כבר הביתה?

עכשיו בענין החזרת האוכלוסיה למקומות החדשים שכבשנו. אם הבינותי, הרי היא מעין תמורה לשבויים שלנו. באיזה היקף ובאיזה מעמד מדובר? האם מדובר על כך שהתושבים חוזרים רק לאזור הסורי או רק לאזור של או"ם או לכל שלושת האזורים, וזה יהווה מובלעת ובאיזה רגע יכולים בין התושבים השבים לאזור הסורי להיות גם חיילים? מה ההיקף הגיאוגרפי של החזרת האוכלוסין? מה ההיקף המספרי? ומה בכלל?

אני חושב שיש כאן לפנינו חומה די גדולה של ספקות. אני חושב שצריך לתת את הדעת על רעיונות אחרים, על נקודות-מוצא אחרות של המשא ומתן.

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

נדמה לי כי השאלה הראשונה שהממשלה צריכה להחליט עליה היא: האם אנחנו רוצים בהסכם על הפרדת הכוחות עם סוריה או לא?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

על זה החליטה הממשלה מזמן.

השר לקליטת העלייה נ. פלד:

אני אומר זאת בעקבות חילוף הדברים המתנהל כאן.

אני חושב שאפשר להגיע לידי הפרדת הכוחות עם סוריה על בסיס קיום מדוקדק של הדברים הקיימים. פה מוכרח להיות איזה שהוא מחיר שאנחנו מוכרחים לשלם אותו, כדי להגיע בכלל לדילול כוחות שיש בו סיכוי של שיפור המצב מבחינת סכנת ההתלקחות היומיומית, וזה כולל גם את מצב הישובים שלנו ברמת הגולן.

כפי שהרמטכ"ל הציג את העניין, מדובר על תזוזות מסוימות במובלעת שכבשנו בעקבות מלחמת יום הכיפורים. אבל דילול הכוחות והרחקת הארטילריה, שיש בזה משום תוספת בטחון לישובים שלנו, נוגע לכלל הקו. זוהי תמורה מסוימת שהסורים צריכים לשלם אותה במידה שיקבלו הישגים במובלעת שכבשנו.

אני רוצה לומר לשר הלל: במידה שאני זוכר את הדיונים בממשלה, הרי ההתקדמות לעבר סוריה היתה דווקא בראשיתה של המלחמה והיא לא היתה דווקא מכוונת לשיפור עמדות, אלא היו לנו כוונות מרחיקות לכת יותר. חשבנו שההתקדמות במסלול שקבענו לנו תוכל להיות מכרעת יותר ותאלץ את הסורים

לתזוזה לאורך כל הקו. אבל בגלל הצורך להעביר כוחות דרומה - כולנו זוכרים את כל הפרשה הזאת - וגם בגלל הקשיים במחיר שהיינו צריכים לשלם, מיתנו את ההתקדמות שלנו ולכן המובלעת התיצבה כפי שהיא התיצבה. אף פעם לא אמרנו שהמובלעת היא חיונית למעמדנו האסטרטגי, שבשביל זה יצאנו כדי לכבוש את המובלעת.

עכשיו לגבי ההצעות שהביא לפנינו הרמטכ"ל. לי נראית הגישה הזאת שנציע כי המובלעת תחולק לשלושה אזורים. בהצעה, שכל המובלעת תהפך לאזור או"ם, יש שני חסרונות. חסרון אחד הוא, שהיא תתקבל באופן קשה יותר על דעת הסורים, כי הם מפסידים בזה כאילו את ההישג הראוותני שאיזה שהוא שטח מוחזר לשלטונם. יש בזה חסרון שני שגם אנחנו מפסידים מאחז ממשי בשטח הזה. לכן נראית לי יותר ההצעה שהביא לפנינו הרמטכ"ל על חלוקת המובלעת לשלושה אזורים. איני נכנס עכשיו לחלוקה הטריטוריאלית, אבל בשלב של רעיונות נראית לי ההצעה כהצעה המתקבלת על הדעת.

לפי דעתי צריך הביצוע של התכנית הזאת להיות מותנה בשני דברים: א. בנושא של דילול מה שכלול בהצעת הרמטכ"ל - דילול הכוחות לאורך כל הקו הזה. יכול להיות שהשר חזני צודק שהרחקת הארטילריה הסורית רק למרחק של 25-30 ק"מ אינה אוטמת את כל הישובים שלנו ברמת הגולן בפני סכנה של הפגזה ארטילרית מצד הסורים, אבל היא מקטינה את סכנת האש האפקטיבית של הסורים על הישובים שלנו.

מצד שני אני מסופק אם הסורים מבחינת המצב שלהם יכולים להסכים לדילול עמוק יותר, כי סוף סוף המרחקים בינינו ובין דמשק אינם כל כך גדולים. ועוד מעט נגיע לדרישה של דילול כוחות מעבר לדמשק. כאן ישנן הגבלות מסויימות שאי אפשר שלא להתחשב בהן. אני חושב שזה צריך להיות תנאי: הסורים מקבלים חזרה שטח מסויים, הסורים מקבלים שטח שני ייתפס על ידי כוחות או"ם כהפרדה בינינו לבינם - ותמורת זה יבוא דילול הכוחות, שמבחינת הכוחות זה לא יפגע בנו, או כמעט לא יפגע בנו, כי את הכוחות העיקריים אין אנחנו מחזיקים ברמת הגולן, ואילו הסורים יצטרכו להקטין חלק מעוצמת הטנקים שלהם בסביבה וכן של

הצבא שלהם.

ב. הנושא השני הוא ענין השבויים. אנחנו מוכרחים לשלב בשלבים הראשונים של הגשמת התכנית הזאת, אחרי החתימה, את ענין החלפת השבויים, גם מבחינה ענינית וגם מבחינה צבורית. אחרת לא נוכל לעמוד בענין זה. ברגע שנקבע כי אנחנו יוצאים מגדר של רעיונות לגדר של ניסוח התכנית, צריך להיות ברור שתרומה אפקטיבית שלנו מוכרחה להיות מלווה בהחלפת השבויים. אחרת לא נוכל לעמוד בתכנית הזאת.

השר י. גלילי:

אבקש לעורר שאלה בפני שר החוץ: מהי הזיקה בין הפרדת הכוחות לבין ועידת ג'נבה? אני מבין שעד כה הסורים טרם השיבו בחיוב על השתתפותם בוועידת ג'נבה. אודה לשר החוץ אם יוכל להבהיר את הזיקה שבין שני הדברים האלה.

שר החוץ א. אבן:

אקדים הערה בענין השבויים. אני בטוח כי מוסכם ומקובל על הממשלה כולה, כי הגשת רשימות השבויים שלנו וביקורי אנשי הצלב האדום אצלם, הם תנאי לפתיחתו של המשא ומתן, ואילו שחרור השבויים הוא הנושא בעל העדיפות הראשונה במהלכו של המשא ומתן, עד כדי כך שביצוע של הסכם על הפרדת הכוחות לא יתכן מבלי שישולב בו שחרורם של השבויים.

כמו כן אין אנו מסתלקים מנכונותנו להתיר את שובם של התושבים במספר של 15,000 בערך ושכולם היו צריכים לשוב אל החבל המזרחי של הגולן, עמדתנו היא להתיר את שובם במסגרת כל הסכם שיש בו משום שחרור השבויים. זוהי עמדה שהממשלה אימצה לעצמה וכבר הודענו עליה בכנסת, ויש אפשרות להסתמך על ההתחייבות האמריקאית והסובייטית מה-22 באוקטובר, כי אז אמרו שיש

דחיפות לשחרורם של כל השבויים במסגרת הפסקת האש והפרדת הכוחות, שזה שלב מתקדם יותר של הסכם. אני חושב שזה מקובל עלינו וטוב שהדברים יירשמו.

אני רוצה להעיר הערה אחת על דבריו של השר הלל לגבי הכוונה של הסורים. הסכם הפרדת הכוחות צריך להיות כזה, שאם פניה של סוריה לשלום, ההסכם יקדם ויעמיד במבחן את הכוונה הזאת. ואם פניה אינם לשלום אלא למלחמה, כפי שיש לחשוש - ההסכם צריך לשמור על כושר ההתגוננות והתגובה שלנו. למעשה זהו המאזן הקובע את הפרימטרים של היכולת שלנו לוותר.

נשאלתי עוד שאלה, וזה קשור גם לשאלתו של השר גלילי. השר הלל שאל: מה לגבי ההצעה שפורסמה בעתונות כאילו נציגי סוריה לא ישתתפו כלל במשא ומתן אלא שסוריה תהיה מיוצגת על ידי מלאך, על ידי שליח, על ידי מצרים? ההצעה הזאת, שהסורים כלל לא ישתתפו במשא ומתן, אינה ידועה לנו, כלומר מעולם לא הובאה לנו הצעה כזאת. אם תובא, וודאי נדחה אותה. ידועה לנו כוונה סורית, שאם בכלל יצטרפו למהלך של משא ומתן, לבקש שיצטרפו יחד עם המצרים באיזו שהיא מסגרת. גם על זה מוטב לוותר, אבל זוהי הצעה שוודאי נשמע עליה. אם נשמע שהסורים בכלל לא יהיו מיוצגים שם במשא ומתן, אלא שנדון עם המצרים, סימן שחלה הקשחה בעמדה הסורית מאז נודע לנו על הרצון שלהם - והמצרים פירסמו בשעתם הודעה כזו, שסוריה רוצה להשתתף, אם תשתתף, במסגרת משותפת עם מצרים.

יש לזה השלכה על השאלה ששאל השר גלילי. עובדה היא שהסורים לא קבלו את החלטת מועצת הבטחון 338. הם קבלו רק את הסעיף הקובע הפסקת האש באיזה יום באוקטובר במכתב שכתבו לולדהיים: אנחנו מקבלים את הפסקת האש כפי שהיא כתובה באותה החלטה. הם לא אמרו: אנחנו מקבלים את ההחלטה בכללותה לרבות הסעיפים המדברים על משא ומתן. ואנחנו צריכים לגרום שהמשא ומתן הזה מתקיים במסגרת ועידת ג'נבה, שזהו שלב לכינון שלום-קבע במסגרת אותה ועידה, והאמריקאים וגם הסובייטים אפילו מייחסים כל דבר כזה לוועידת ג'נבה, כאילו זהו מקור ההשראה והתורה. אבל אין ספק שהסורים יעשו מאמץ להציג את הדיון הזה כדיון על נסיגה, בלי כל מסקנה פסיכולוגית או מדינית של התקדמות לקראת שלום. אולי

מבחינתם ירצו לומר שזהו רק שלב ראשון. אבל האם הם יחתמו על מה שחתמו עליו המצרים, לאמר שזהו שלב ראשון לקראת הסדר כולל, שפירושו שלום-קבע - אני מסופק. אבל אני חושב שטרם הגענו לכל הבעיות הפרוצדורליות והעקרוניות והניסוחיות. התכנית תעמוד או תפול לדעתי על כך, האם הם מקבלים או אינם מקבלים את המערך הזה של הקוים ושל הדילולים.

הערה:

ונה. ד"ר ורהפטיג עצמו הביע ספק האם אפשר להגיע להסכם שלום עם סוריה. בכל זאת שאל את השאלה. מה שאני יכול לעשות למען הפרוטוקול הוא - לחזק את ספקותיו. אפילו אלה הבאים ממצרים, וזה כולל את שר החוץ של ממשלת הצללים באנגליה וזה כולל פרופסור מסויים שראיתי אותו וגם אחרים, כל אלה האומרים בדרגות שונות של בטחון עצמי לפני סאדאת בכיוון של שלום, אף אחד מאלה איננו משלה את עצמו ומבקש להשלות אותנו לגבי הכוונה היסודית של אסאד. דווקא משום כך יש להטיל ספק אפילו אם נגיע אתם לידי הסכם על הפרדת הכוחות, שיהיה בו מאזן כל שהוא של יתרון ויתורים. בהחלט תהיה לזאת משמעות גדולה אם יגיעו אתנו לידי הסכם על הפרדת הכוחות. השר הלל דיבר על משמעות רחבה יותר שיש להסכם עם מצרים. בתחום הטריטוריאלי עם סוריה - היא אם נגיע לידי הסכם על הפרדת הכוחות, שאנחנו נוכל לקבל אותו, יהיה זה מעניין לעומת הקשיחות שהיתה מצידם עד עתה. אבל אם נבוא להציע לקיסינג'ר, שבמקום הדיון על הפרדת הכוחות, ידבר עם סוריה על משא ומתן לשלום - יחשוב שזהו לעג לרש.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל מכאן מתבקשת הסכנה והשאלה: אם אין פני סוריה לשלום, לשם מה לה הסכם על הפרדת הכוחות?

שר החוץ א. אבן:

זה יהיה מבחן אם יסכימו להסכם ביניים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בין שלום ובין הסכם-ביניים, המקשה קצת אם כי אינו מבטיח, אבל המקשה קצת על מלחמה, אין זה אותו הדבר. סוף סוף מסוריה ידענו עד היום על יריות, ופירוש הדבר גם חללים וגם פצועים.

שר החוץ א. אבן:

מדינה ערבית מסוגלת לעשות הסכם על הפרדת הכוחות משני נימוקים: או שהיא רוצה להגיע לדרך של שלום או שנמשהו לוחץ עליה באופן פנימי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

מהי התמורה?

שר החוץ א. אבן:

לפי ההצעות של הרמטכ"ל יש מאזן סביר של יתרונות וויתורים, דווקא מבחינתך, המבוסס על המאזן הזה.

במידה שיש התחרות בין סוריה לבין מצרים, הרי היא באה דווקא בהפגנת הקשיחות על ידי סוריה והשמעת בקורת על המהלכים הנוכחיים של מצרים. מדוע לא באה סוריה לישיבת הפתיחה של ועידת ג'נבה? כי לא רצתה לשמוע את כל הדיבורים על כינון שלום-קבע, שהיה מטרת הוועידה. לכן אני חושב שלא יהיה זה מעשי לדבר עם קיסינג'ר על ההצעה הזאת, כאשר הוא בעצמו מביא לנו, וזה לזכותו, תמונה מאד ריאליסטית, מאד מציאותית, די קודרת של הלך הרוחות בממשל

הסוריי. יש וודאי כל מיני תמונות המובאות משם והמבוססות רק על משאלות לב. אני מסופק אם יש בכלל דבר כזה. קשה להעלות על הדעת שיהיה מיד מעבר ממבוי סתום לשלום קבע בכל השלבים. גם השלטון המצרי וגם השלטון הירדני נשתכנעו שאין מקום להסדר כולל אלא על ידי הסדרי ביניים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מובנת לי בהחלט הדאגה המלווה את הדיון בכל הנוגע לסיכויי ההידברות עם סוריה אפילו במסגרת של הפרדת הכוחות וכן החשש שמא הסורים בסופו של דבר יפרו גם את ההסכם על הפרדת הכוחות והם עלולים להטריד באש את ישובינו.

ברור כך: אם הסורים יקבלו את הסכם הפרדת הכוחות, הרי שלא תהיה אש. אם הם יפרו את ההסכם ויתנכלו למתישבים ולכוחות שלנו שנחזיק בגולן, פירושו של דבר שנהיה אתם במצב של פעולות איבה מוגבלות. איני נכנס עכשיו לפרטים. אבל המצב הנוכחי, גם כאשר כל המובלעת היא בידינו וללא הסכם על הפרדת הכוחות - מוכיח בהחלט את המשך פעולות האיבה. זה איננו מערך טופוגרפי כזה המונע מראש מהסורים כל סיכוי להגיע לישובינו - אם באמצעות פגז של תותח או על ידי הנחת מוקש בדרך או על ידי מארב בכביש. לכן גם אם מובנים לי הספקות, אינם מובנים לי נימוקי המסקנות.

שנית: אין דרך להבטיח שישובינו יחיו בספר וביחד עם זה לא יהיו בספר. את הפטנט הזה אינני מכיר. פטנט כזה לא היה אף פעם בעבר, והוא איננו יכול להיות בעתיד. כאשר מתישבים מקימים ישובים על פי הנחיות הממשלה והמחלקה להתישבות באזורי-ספר חדשים כמו ברמת הגולן, בבקעת הירדן, בקרית ארבע, בגוש עציון, בפיתחת רפיח וכו', פירושו של דבר שהמתישבים לוקחים על עצמם לחיות בספר עם כל מה שמשתמע מכך. אין זה מסתבר לפי נוסח שהזכיר וייצמן של "כפור חם", שגם יהיו בספר וגם לא יהיו בספר. אילו היינו מצליחים להרחיב את מאחזנו בסוריה, והוא היה מתפשט גם דרומה ומזרחה, אני משער לעצמי שבמשך הזמן

היו עולות הצעות, בחלקן מוצדקות, להקים ישובים קרובים לספר, ושוב היינו נכנסים במעגל קסמים לגבי ישובי הספר, גם אם יהיו ערוכים להגנה עצמית באופן טוב יותר מאשר לפני מלחמת יום הכיפורים, הם אינם באים במקום הכוחות המוקטנים על בסיס של הדדיות כפי שהציע הרמטכ"ל, אלא בפירוש כתוספת כוח, משום שהם מאורגנים בשיטת ההגנה הישראלית כאזרחים. וזהו הסיכון שהם מקבלים על עצמם בשם כולנו, והדבר מחייב אותנו מאד בכל הנוגע לטיפול בהם, לתנאי הקיום, לסידורי הבטחון. אבל מי שבאמת דואג - וכולנו דואגים לכך באופן מסקני עד הסוף את דאגת בטחונם השוטף של הישובים הללו, צריך לתת את ידו לחיפוש אחר הסכם שיתן שנסה לייצוב הפסקת האש. איני מדבר על יותר מזה. אני מתאר לעצמי שייצוב הפסקת האש, נוסף לתועלת הבלתי אמצעית שתהיה בו, עלול לשמש אולי לקראת יצירת מהלכים נוספים להסדר, אם כתוצאה מחילופי-שלטון בסוריה, אם כתוצאה מלחץ של מדינות ערביות מתונות יותר עליה, ואם כתוצאה מיתר ריאליזם, גם מבלי שתהיה צפויה סכנה לדמשק.

החריגה שלנו מהקו הסגול, כפי שקוראים לו בז'רגון הצבאי, מזרחה וצפונה במלחמת יום הכיפורים, היתה לה ללא שום ספק גם חשיבות אסטרטגית. אבל כשם שמאחזנו המאסיבי בגדה המערבית של תעלת סואץ שימש לא רק כמהלך הכרחי לקראת הכרעה אסטרטגית למקרה שתימשך המלחמה עם מצרים, אלא גם כעמדת מיקוח חשובה לעת בוא שיחות, בין אם על הפסקת אש והפרדת כוחות ובין אם על מהלך מרחיק לכת יותר; העובדה, שהמצרים הסכימו בעצם הפעם להסדר חלקי בתנאים הרבה יותר נוחים לנו ממה שהם דרשו מאתנו לפני מלחמת יום הכיפורים, היא בין השאר תוצאה של אחיזתנו המאסיבית ממערב לתעלה, ואנחנו מוצאים את עצמנו בעמדות הרבה יותר נוחות ובמצב כללי הרבה יותר נוח להמשך השיחות עם מצרים עד לשלום או עד שלבים נוספים לשלום - אני מעדיף יותר שלום מאשר שלבים נוספים לשלום - כאשר נהיה ערוכים כעבור מספר ימים כפי שנהיה ערוכים, מאשר בישיבה כפי שישבנו לאורך תקופה ארוכה ממערב לתעלה.

אני רוצה להזכיר לממשלה שהממשלה קבלה החלטה פה אחד עוד לפני בקורו הקודם של קיסנינג'ר, בדבר נכונותנו העקרונית לשאת ולתת עם סוריה על הפרדת הכוחות. אנחנו התנינו את מסירת רשימת השבויים וביקורים של

אנשי הצלב האדום אצלם כתנאי מוקדם לפתיחת השיחות. אבל לא היה אף אחד מחברי הממשלה שהטיל ספק, בכל אופן בדבריו ובהצבעתו, על עצם הצורך במשא ומתן על הפרדת הכוחות. ומי שמעלה על דעתו שאפשר במשא ומתן עם סוריה להגיע להסכם על יסוד של עדיפות ישראלית בלבד בלי גילוי הבנה כל שהיא גם לצורך של הצד השני - או שהוא השלה את עצמו אז או שהוא משלה את עצמו היום.

מה שהציע הרמטכ"ל היום, זוהי הצעה שאם נצליח לשכנע את הסורים לקבל אותה, אראה בזה הישג עצום. אין אני רואה עדיין שהסורים יקבלו את ההצעה הזאת. איני מציע שנדון על אפשרויות אחרות. טוב שנדבק בהצעה אחת. נראה מה יהיו המהלכים הבאים. אבל ברור לחלוטין שמול היתרון של יצירת חייץ של האו"ם והתחייבויות הדדיות חתומות על ייצוב הפסקת האש ודילול הכוחות והרחקת מערכות נשק מסויימות - אנחנו משפרים את מצב הבטחון לאלתר ומכבידים על התלקחות המלחמה לעתיד, אם וכאשר הסורים יגיעו לידי הכרה שאין טעם להמשיך בהפרדת הכוחות ובהפסקת האש וצריך לחדש את המלחמה.

שר הבריאות ו. שם-טוב:

וזה מקדם את ענין השבויים.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הנימוק השני הוא ענין השבויים. וכאן אני עושה הבחנה, ואני מניח שאפשר לעשותה על דעת כל חברי הממשלה. כמובן שאין זה בא בחשבון שנבצע סעיף כל שהוא בהסכם הפרדת הכוחות, אם נגיע אליו, מבלי שהשבויים שלנו יחזרו הביתה או שחזרתם הביתה תהיה מובטחת ללא צל צלו של ספק. אם זה יגרום לכך שתמורת הפרדת הכוחות ושובה של האוכלוסיה הסורית לכפרי המובלעת תתאפשר החלפת השבויים בינינו ובין סוריה, אראה בזה הישג עצום. עוד איני רואה את זאת. אבל עלול להיות מצב שהסורים ירצו להשתמש בשבויים כבקלף-מיקוח על תביעות מוגזמות בקשר להפרדת הכוחות, שאנחנו נסרב להענות להן. למרות הערכת

שווים של השבויים הישראלים. אבל לפחות נדע מי הם, כמה מהם חיים, מה מצבם לפחות ביום שיבקר אצלם נציגי הצלב האדום הבינלאומי.

אנחנו רואים עוד לבטים קשים סביב ענין השבויים. איני רוצה שנהפוך את מדיניותנו סביב השבויים למצב שיחליש את עמידתנו על תביעות טריטוריאליות טופוגרפיות אסטרטגיות צודקות.

(המשך הדברים רשמה א.ב.)

לכן, דווקא משום שנעבור מצב ביש כזה, הייתי רוצה לעבור את השלב שבו לפחות נדע מי ומי בשבויים, ומה מצבם. על זאת כבר דיברנו באחת הישיבות הקודמות.

והנימוק השני הוא הנימוק המצרי. אינני מוכן להכתיר כבר את סאדאת כמלאך-השלום במזרח-התיכון. לא הייתי נותן לו את המוניטין הזה כמוניטין אבסולוטי, אם כי אנחנו צריכים למצוא דרך להתבטא ביחס אליו בצורה שלא תפגע בו ושתתן לו גם אפשרות להמשיך ולהתקדם בדרך הנכונה. אבל יחד עם זה, בהשוואה לסורים - אין כל ספק שהמצרים מגלים לפחות הרבה יותר ריאליזם פוליטי, בכל אופן נכונות לחרוג מ"לאווים" נוסח חרטום שליוו אותנו כל השנים עד לשיחות על הפסקת האש והפרדת הכוחות. יקשה מאד על קהיר להמשיך בקו זה אם מצרים תישאר בודדה. הצטרפותה של סוריה אל מעגל חותמי ההסכמים עם ישראל, אפילו על הפסקת אש והפרדת כוחות, תקל על מצרים בזירה הפנים-ערבית או הבין-ערבית, דבר שהוא מעניינה של ישראל וללא ספק גם מעניינה של ארצות-הברית, ועד כה כידוע יש איזו זהות או קרבת אינטרסים בינינו לבין ושינגטון בנושא הערבי, בין שמדובר בהסרת האמברגו על נפט כלפי ארצות הברית, בין שמדובר בענין אספקת חימוש וכו'. לכן אני מחשיב אפשרויות של התקדמות עם הסורים גם בהביאי בחשבון את מצבה של מצרים.

בעיה זאת אולי איננה נופלת בחשיבותה ובמשקלה מבעיות אחרות שהזכרתי, למרות שבעית השבוים היא בעיה אנושית מאד ורגשית מאד. מרגע שדמשק תצטרף למעגל הנושאים ונותנים עם ישראל על הסכמים מוגבלים מאד - מצבה של מצרים יוקל גם כלפי לוב וגם כלפי עיראק. ואני יודע שהאמריקאים משקיעים מאמצים לא קלים באלג'יריה כדי שאלג'יריה לא תכביר על מצרים. אם אינני טועה, עומד קיסנינג'ר לבקר באלג'יר לפני שיבקר בדמשק.

לכן אני מציע, מתוך נאמנות להחלטתה העקרונית של הממשלה בשעתו, ומתוך כוונה להתקדם לקראת הסדר גם עם סוריה, לשאת ולתת כמובן במסגרת שהסורים יהיו נוכחים בה; איפה, איך - בוודאי עוד נשמע מקיסנינג'ר כשיגיע מדמשק, מהן ההצעות, ואנחנו נבטיח שיהיה משא ומתן ישיר עם הסורים לדעתי. ואני מציע לקבל עקרונית את הצעת הרמטכ"ל. כי היא נכונה פוליטית ונכונה צבאית, והלוואי שתתקבל על דעת הסורים. גמרתי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הצעת תיקון אני רוצה להביא להצעת התיקון של

הרמטכ"ל.

שר התיירות מ. קול:

יש לי שאלה לרמטכ"ל: נניח שאנחנו יוצאים מן הקטע שאתה מציע למסור לסורים, והאו"ם יעמוד בינינו, ונניח שבאה הסתבכות בינינו ובין הסורים, וזה יכול לקרות - האם השטח שאתה מציע שישאר בידינו מעבר לגבול הוא בר-הגנה?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

כ.ן.

שר התיירות מ. קול:

כמו השטח שהוא עכשיו בידינו, שהוא טוב מבחינה אסטרטגית, עד כמה שלמדנו בזמן המלחמה?

השר י. גלילי:

אני בעד מאמץ להגיע לכלל הסכם על הפרדת כוחות בחזית הסורית, מטעמים שאני חושב למיותר להבהירם לאחר הדברים שנשמעו בישיבה זו ובישיבות קודמות.

אולי להדגשה רק נימוק אחד, והוא כי באמת לגבי הגזרה הזאת אפשר להחיל את הפסוק ש"מצפון תיפתח הרעה". באשר משם יכולה להיפתח ההתדרדרות. אני משוכנע שהסכם הפרדת הכוחות בינינו ובין סוריה איננו אומר שהגיעו ימות המשיח ותמה האיבה ויגור זאב עם כבש. אבל זה יכול להיות פתח לתמורה לטובה, אפילו למרות הכוונות הסוריות. יש הגיון של מציאות משתנה, שמדביר או משנה גם כוונות ומגמות, כמו שיש גם סכנה של ניצול יתרונות של מציאות שהשתנתה בגלל מטרות תוקפניות. אבל מכל מקום, את ההגיון של הידרדרות למלחמה מיצינו עד תום, כמו שנאמר; הבה ננסה לראות פתח של הגיון אחר.

לכן מה שאומר הוא על בסיס קבלת ההצעה העקרונית, בהמשך להחלטות קודמות של הממשלה.

א. אני רוצה להדגיש שמחמת ההבדל בין הגזרה הסורית לגזרה המצרית, איננו יכולים להחיל על הגזרה הסורית כלל שהסכמנו לו לגבי הגזרה המצרית, כשאמרנו שהקו בו יהיו הכוחות מיוצבים איננו הקו הסופי. לגבי הגזרה המצרית הנחנו אפשרות לשלבי נסיגה נוספים, עד לגבול שיחשב בינינו

כגבול בר-הגנה לעת שלום של קבע. וזה מפני המרחב של השטח. מה שאין כן לגבי הגזרה הסורית. אנחנו צריכים להימנע מלתת התחייבות כלשהי ממנה ניתן להתפרש שנהיה מוכנים לנסיגת כוחות נוספת, אלא אם כן יהיה לכך ביטוי בשטח ממזרח לקו הסגול.

שר המשטרה ש. הלל:

את זה לא הבנתי.

השר י. גלילי:

אנחנו צריכים לנהל את המשא ומתן מתוך הנחה שהקו הסופי הוא הקו הסגול. כלומר, אם אפשר יהיה לחלק את השטח של המובלעת לשלבי נסיגה שבהם נוכל להגיד שהקו שבו נתייצב איננו קו סופי, בהנחה שהקו הסופי הוא הקו הסגול - אין נפקא מיניה. אבל נראה לי שהמרחב כל כך צר שאנחנו צריכים להזהר מכל ניסוח שממנו ניתן להתפרש שאנחנו מוכנים לסגת מערבה לקו הסגול.

שר החוץ א. אבן:

בהסכם עם מצרים אין ניסוח על הקו בכלל. נאמר שההסכם איננו ההסכם הסופי, אלא שלב לקראת כינון שלום קבע.

השר י. גלילי:

זה לפי דעתי ניסוח מצויין. אפשר להשתמש בניסוח זה גם לגבי הגזרה הסורית. אבל בתורה שבעל-פה, בדין ודברים שהיה בין קיסנינג'ר, וגם בין המצרים, היה ברור לכל שקו המיתלה והג'ידי איננו הקו הסופי. וכשמדובר בהקשר לשלום - דברים אלה אין לטשטש. הגדרה זו היא הגדרה טובה, שהשתמשנו בה לגבי מצרים. מה שאני אומר הוא כי לגבי התורה שבעל-פה, וביחוד לגבי דין ודברים

שיש בינינו ובין קיסנינג'ר...

שר המשטרה ש. הלל:

מותר קריאת-ביניים?

השר י. גלילי:

תיכף. דווקא ההגדרה שהזכיר שר החוץ לגבי מצרים, שקשר את הדבר הזה בהקשר של שלום, מעוררת את הבעיה שהזכרתי קודם, שעדיין, עד לרגע זה, אין לנו הסכמה סורית להשתתפות בועידת ג'נבה ולכלל הסעיפים של החלטת מועצת הבטחון. אני רוצה שיהיה ברור: אינני מדבר כאן במערכת אולטימטיבית. אינני רוצה להציג אולטימטום המתנה את המשא ומתן על הפרדת כוחות בקבלת התחייבות סורית להסכים לכל סעיפי החלטת מועצת הבטחון. אבל אני מחשיב מאד לרשום את העובדה, שהעובדה תהיה רשומה איכשהו לפחות בדיון בינינו ובין קיסנינג'ר. באשר זה נותן את הרקע של הגזרה הזאת.

אני אומר במפורש: אני מסכים להפרדת כוחות עם סוריה במסגרת של הסכם, גם אם נשאר בעינו המצב שהיא מסרבת ללכת לוועידת ג'נבה ולהשתתף בדיונים על שלום. אבל זה קובע את יחסי גם לפרטי הסכם הפרדת כוחות ולגזרה הזאת בכלל, ואני מחשיב מאד שדבר זה יהיה בולט קודם כל בינינו לבין ארצות-הברית; מחר אולי גם כלפי העולם, כשנצטרך להתעקש על סעיף זה או אחר בהסכם הפרדת הכוחות.

אינני שמח כשאני שומע כמה מחברי מקדימים לעסוק בבחינת כליות ולב ולהגדיר שפני סאדאת לשלום. אינני משוכנע בזה, ואינני חושב שחיוני להגדיר זאת ברבים. אבל בוודאי ובוודאי שדבר זה איננו חל על הגזרה הסורית. יש במסגרת זו להבליט את רצוננו לייצב את הפסקת האש ואת רצוננו לשלום ולהסדר הפרדת כוחות, אפילו טרם נתנה סוריה הסכמה לוועידת ג'נבה. אבל להבליט

בכל לשון של הבלטה את האמת הזאת.

עכשיו, אם אתה רוצה קריאת ביניים - בבקשה, כי

אני רוצה להמשיך.

שר המשטרה ש. הלל:

לא אכפת לי לומר זאת אחר כך. איך שנוח לראש-הממשלה. מכל מקום, אני שואל: הנוסחה של השר אבן היא נוסחה יפה מאד. אבל אם אנחנו מקבלים את ההצעה שהובאה לכאן, תמורת ההסכמה להפרדת כוחות אנחנו נותנים דבר מסויים, וברגע שהסורים יבואו ויגידו "אנחנו מוכנים לעשות שלום" - אז נגיד: אנחנו מוכנים להשאר במקומות בהם אנחנו נמצאים. אם זאת נוסחה כדי להיחלץ מויכוח זה עכשיו - אולי יש בכך הגיון. אבל נהיה כנים עם עצמנו: אם כיום תמורת הפרדת כוחות אנחנו מוכנים לתת תמורה כל כך גדולה, אין זה עולה על הדעת שנוכל אי-פעם לשכנע מישהו שהסכמתה של סוריה להגיע אתנו להסכם שלום מעבר להפרדת כוחות מחייבת אותנו באפס מאמצים, או באותם שנים-שלושה הק"מ שעליהם דיבר הרמטכ"ל. כאן הדבר הזה לא מתיישב אצלי.

השר י. גלילי:

אני אינני מתיימר ליישב את הקושי הזה. יחד עם זה, אנחנו רוצים להזיז את הענין של הסכם הפרדת הכוחות עם סוריה. וברצוננו להזיז - אנחנו צריכים לגלות נכונות בדבר משמעותי. ואני חושב שמה שיש בהצעת הרמטכ"ל זה דבר-מה משמעותי, שיכול להיות בו משהו כלפי הסורים, אבל יחד עם זה הוא מניח עוד מרחב לפינוי נוסף, של התרחקות מדמשק, ויכול להיות בזה דבר מושך בשביל הסורים להתחלה. כשנגיע לשלב של ההסכם הסופי - אני חושב שיש קשיים גדולים מאד. אבל יכול להיות שביתרון שאנחנו נשיג ושהם ישיגו על ידי הסכם הפרדת הכוחות אפשר יהיה לייצג את המצב מבלי שהמוצא ממנו יהיה אש. אבל אם אנחנו לא נתחיל בצעד משמעותי, שזה סותר כללי משא ומתן בין לוחמים; אם אנחנו

רוצים אי-פעם להפקיע את הלוגיקה שמוליכה למלחמה - אינני רואה דרך אחרת מאשר להתחיל בכך כפי שהעלה כאן הרמטכ"ל.

עכשיו לגבי ענין השבויים, אני רוצה פשוט להזכיר: ראשית - אני רוצה להזכיר את ההתחייבויות שלנו. בזה אינני סותר דברים שנאמרו: 1. שהמשא ומתן עם הסורים על הפרדת כוחות יוכל להתחיל רק לאחר שיבוצע הביקור של הצלב-האדום אצל השבויים, המשא ומתן הרשמי בינינו לבין הסורים יוכל להתחיל לא בלבד לאחר שתהיה בידינו הרשימה, אלא לאחר שיבוצע הביקור של הצלב האדום אצל השבויים. כאן יש כבר אבחנה בין ביקור של הצלב-האדום אצל השבויים לבין חילופי שבויים הלכה למעשה, ונמתחה ביקורת קשה על האבחנה הזאת מצד הממשלה. אבל נראה לי שלפחות באבחנה זו אנחנו חייבים לעמוד.

להלן, לכשיתחיל המשא ומתן בינינו ובין הסורים על הפרדת כוחות - הסעיף הראשון במשא ומתן, כפי שהתחייבנו, צריך להיות חילופי שבויים. וביצוע של הפרדת הכוחות מצדנו יכול להתחיל רק לאחר שחילופי השבויים יבוצעו.

אני חושב שאם במסגרת ההבהרות הללו צריך להסמיך את הנציגים שלנו בשיחות עם מזכיר המדינה לכשיביא את רשימת השבויים והתחייבות על ביקור של הצלב האדום אצלם - יכולים נציגינו להביא לפנינו את הרעיונות הממשיים של הפרדת כוחות, כפי שהוצגו לפנינו על ידי הרמטכ"ל.

אני בכל זאת מציע שנחליט, שלכשיביא מזכיר המדינה בביקורו בישראל וימסור את רשימת אנשינו השבויים בסוריה, ויובטח הביקור של הצלב-האדום אצל שבויינו - מוסמכים יהיו נציגי הממשלה להציג לו את רעיונותינו בענין הפרדת הכוחות בחזית הסורית, כפי שהוצגו על ידי הרמטכ"ל בישיבת היום. יובהר למזכיר המדינה כי המשא ומתן עם הסורים על הפרדת כוחות יוכל להתחיל רק לאחר שיבוצע הביקור של הצלב האדום אצל השבויים. הסעיף הראשון במשא ומתן יהיה חילופי השבויים, הפרדת הכוחות תבצע לאחר ביצוע חילופי

השבויים. כמו כן יובהר למזכיר המדינה כי תביעתנו היא שהסכם הפרדת הכוחות יהיה כרוך בהסכמה סורית להשתלב בוועידת ג'נבה. בכוונה אינני מציג זאת אולטימטיבית, אלא כהצגת תביעה.

שר התיירות מ. קול:

האם אתה מסכים שמזכיר המדינה יראה לסורים את הצעותינו לפני שהצלב-האדום מבקר שם? זה לא ברור מהצעתך.

השר י. גלילי:

זה ברור לחלוטין. אם אני אומר שהמשא ומתן עם הסורים, כולל הצגת תביעותינו...

שר התיירות מ. קול:

הוא לא יכול להציג לסורים כל רעיונות לפני

ביקור הצלב-האדום?

השר י. גלילי:

אם זה לא ברור - אפשר להבהיר את זה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה שיהיה ברור.

השר י. גלילי:

זאת הכוונה, אבל אפשר להבהיר יותר.

שר הבטחון מ. דיין:

קודם כל אנחנו צריכים לסיים את המלחמה. עם הסורים עוד לא סיימנו את המלחמה. לא אנחנו התחלנו בה, והמקום שאנחנו נמצאים בו והמצב שאנחנו נמצאים בו, למרות שסוריה קיבלה את הפסקת האש - אמנם בגין טוען: אסור להגיד שזה די ממוסד. אז אפשר לא להגיד. בכלל, לפי דעתו הבעיה היא מה אומרים ולא מה המצב. לא מפני שזה כך. אם לא נאמר - המצב ישתנה?

בכל אופן, קודם כל צריך לסיים את המלחמה. ובמקום שבו אנחנו יושבים עכשיו, לאחר הפרדת הכוחות עם מצרים - מהלך נוסף שהוא מקובל עכשיו, הסורים מצפים לכך שגם שם יהיה משהו נוסף, וזה יתן אותה הפסקת אש, ואם לא נעשה זאת - המלחמה נשארת ועוד יכולה להתלקח, תיאורטית.

אילו אמרנו: איננו רוצים להתעסק עם זה, הקו הזה מוצא חן בעינינו - זה המשך בטוח של המלחמה עם סוריה. אבל לא רק זה, סוריה, בגלל חולשתה, מושכת אליה מתנדבים ועיראקים ומרוקאים ואחרים. בשביל מה צריך את זה? וכבר אינני מדבר על השבויים, ויש ענין השבויים.

שנית, אנחנו צריכים להשתדל מאד לדעתי בתקופה זו להינתק, לא רק לסיים את המלחמה עם סוריה וכו', אלא להינתק מן הספיראל הזו של המלחמה עם הערבים שעוד לא יצאנו ממנה. אינני יודע מה יהיה אחר כך. אבל להגיע לתקופת הפוגה באמצע - זה חשוב לנו מאד. המספרים ידועים. במלחמה הזאת הם באו פי שלושה יותר חזקים משהיו במלחמה הקודמת. במקום 1700 טנקים - 5500; במקום 350 מטוסים - 1100. וכבר יש להם מה שהיה להם קודם, ובשנה הבאה יהיו להם 20%-25% יותר מאשר ערב מלחמת יום הכיפורים. תהיה הפסקה - תהיה הפסקה. אינני

רוצה עכשיו להיכנס לנוסחאות אם סאדאת פניו לשלום או לא לשלום. איננו עוסקים עכשיו במצרים. אבל לדעתי ראשית אנחנו מעוניינים במידת האפשר להגיע להפוגה, הפסקה במלחמה; ושנית אם נתעלם מן השינוי היסודי בתכנית המעשית שיש במצרים, או שהוא מרמה אותנו או שהוא פותח את התעלה - לומר שזה כלום - אפשר לומר. אבל עוד לא ראיתי תמורות גדולות יותר בעולם הערבי בעשרים שנה מאשר התמורה הזאת של סאדאת בין לפני שנתיים והשנה. אינני חושב שהוא רוצה לחתום על תכנית השלום שלנו. אבל זה שהוא לא רוצה לעסוק באותו פאן-ערביזם המיליטריסטי שנאצר התחיל בו - באיזה מקום הגיע סאדאת לכך שזה לא נוח לו, והוא רוצה לשחרר מילואים ורוצה לפתוח את התעלה וכו'. זאת יונת השלום הצחורה ביותר שהיתה לנו במשך עשרים שנה. מה שהיא שווה. לא יונה - לא יונה; לא שלום - לא שלום. זה מה שיש לנו. הטוב ביותר שהיה עד עכשיו. וצריך לעשות את המכסימום.

אם לא נגיע להסכם עם סוריה, הדבר יכביד מאד על מצרים. אולי גם על ירדן. ואינני יודע איפה נמצא את עצמנו אחר כך שוב מחדש. אנחנו עוד צריכים לשפוך עכשיו הרבה מים כדי לכבות את המדורה, וצריך לעשות זאת.

יש דבר שני, זה האמריקאים. האמריקאים נתנו לנו נשק, נתנו כסף. אבל בו-זמנית הם גם מנסים להגיע להסדר. הם לא עוסקים עכשיו רק במתן נשק, אלא גם בזרוע השניה - הסדר. ואני חושב שזהו משגה מצדנו, לא רק משום שגם אנחנו מעוניינים בכך, אלא מפני שהמדינה היחידה, ארצות הברית, לא רק רוצה לתת לנו נשק אלא גם לסדר את העניין במידת האפשר, גם בגלל האינטרסים שלה, וגם כדי שזה ילך. אם נגיד שאנחנו רוצים לקחת נשק וקווים טובים, ולא עושים את המכסימום בשביל הסדר - זה לא ישפר את יחסינו עם ארצות הברית. אני מביין שאנחנו רוצים נשק וקווים טובים וכו', והם רוצים גם לסדר זאת על חשבון ויתורים. מעולם לא היתה אקטיביות אמריקאית כזאת בעניין זה כפי שיש עכשיו. אם אנחנו לא נגלה בעניין זה את מכסימום השיתוף והנכונות - זה יכה אותנו ביחסינו עם ארצות הברית, וזה לא חסר לנו. המדינה האחת הזאת תאמר: אתם לא עושים מאמץ מכסימלי. גם זה יכול להיות.

יש נקודה אחת שאני חושב שאני חולק בה על כמה חברים שאמרו כאן: דווקא מפני שאני מזדהה עם אלה שאמרו: אנחנו יודעים מי הם הסורים ומה הסיכויים להגיע איתם להסכם, עם כל המעלות: הם נוקשים וקיצונים וכו' - אני חושב שאנחנו צריכים עכשיו לגשת לכך, אם ניתן יהיה לקבל מהם את המכסימום מבחינת ההסדר, ותמורת זה לתת את המכסימום. אני אומר בנוסחה כללית: אם יתברר שהם לא מוכנים לשום דבר מהותי - צריך לתת את המינימום-שבמינימום. אבל אם יתברר שהסורים מוכנים במסגרת זו על הפסקת אש או הפרדת כוחות, כפי שנקרא לזה, לעשות צעדים משמעותיים - אני חושב שלא יהיה זה נכון מצדנו לומר: היות ואנחנו עתידים באחד הימים להגיע אתם למשא ומתן נוסף - צריך עכשיו לתת רק חלק ממה שאנחנו מוכנים לתת, ולהשאיר את הרזרבה לפעם שניה. אינני יודע מתי תהיה פעם שניה איתם, עם הסורים האלה. ואני מתחיל בזה: אם הם לא מוכנים לתת מכסימום - כמובן שלא צריך לתת. אבל אם יתברר לא שיש שם מהפכת לבבות אבל הם מוכנים ללכת להסדר שאנחנו רואים אותו כהסדר מכסימלי שהסורים מוכנים ללכת אליו - לא הייתי בונה על כך שמחר או מחרתיים הם ישתנו ושיהיה לנו אתם משא ומתן נוסף. הייתי מתחיל בזה אם אפשר להשיג את המכסימום ותמורת זה לתת מכסימום. לכן זהו ההסדר שאתו אנחנו צריכים לחיות אתם. בהבדל לעומת מצרים, ששם ברור לי שצריכים להיות לפחות שני שלבים. עם סוריה אינני בטוח שנגיע לשלב השני. וגם אינני רואה את המרחבים הללו שם. אבל זאת באמת נוסחה תיאורטית לגמרי.

דבר אחרון: לשמוע מקסינג'ר כשיבוא לאן הרוחות נושבות שם. עד שהגענו לדיון כאן על מצרים היו לנו הרבה מגעים אתם, בק"מ 101 וכו'. עם סוריה אין לנו התחושה הזאת. ולכן צריך קודם כל לשמוע מפי קסינג'ר למה הם מוכנים ולמה אינם מוכנים. ולפי זה לקבוע אחר כך את צעדינו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני ביקשתי מספר הצעות.

אני רוצה להציע משהו לתכנית הרמטכ"ל. האם אין לנו אפשרות להציע תמורת ויתורים בצפון, בחרמונים, שהם יותרו בדרום? יש שתי בעיות: בעיה אחת שלהם היא דמשק; הם רוצים שאנחנו נתרחק עד כמה שאפשר מטווח ירי מדמשק. לנו יש בעיה של הישובים ברמת-הגולן. שיתרחקו הם מטווח ירי, ושיהיה פחות דילול כוחות שלנו בטווח זה, כדי שנוכל להגן על ישובינו. האם אי-אפשר להציע שאנחנו נהיה מוכנים לוותר יותר למעלה, למשל את החרמונים שלהם להחזיר לאו"ם או להם, להחזיר כאן קצת יותר, ותמורת זה להרחיב בדרום את איזור האו"ם? ק"מ אחד או שניים באיזור זה - אין לכך עבורם כל ערך. הם לא יחזיקו כאן עשרות אלפי חיילים. ישימו פה עוד 10 חיילים ושם עשרה חיילים, ואת זה אפשר לעבור קל מאד. להרחיב כאן (במקום שאני מראה במפה) על חשבון השטח שלהם את האיזור המפורז, ולעומת זה להחזיר להם יותר בחרמונים. בכל אופן, אני מציע שהצעה הראשונה שלנו תקבל בחשבון אפשרות של הגנה על הישובים שלנו. גם כאן, דילול כוחות שלנו בשטח זה של הישובים שלא יהיה. בדיוק כמו שאנחנו מסכימים שהם יחזירו את האוכלוסיה שלהם, אנחנו נסכים להתרחק יותר מדמשק - שנצא בהצעתנו הראשונה (אינני יודע איך זה יתפתח, אבל בכל אופן זאת הצעה אופטימלית) ליתר הגנה על הישובים שלנו ברמת-הגולן.

זאת הערה אחת להצעה שאנחנו מציעים. כי נדמה לי שהצעה שעכשיו מציעים פירושה חשיפת הישובים ברמת-הגולן. אמנם, סגן ראש-הממשלה השתמש בנוסחה יפה מאד, אבל אני יכול להזכיר שאת הנוסחה הזאת שמעתי מפי שר הבטחון באותו יום חמישי בערב המפורסם, לפני מלחמת ששת הימים. מה אתם רוצים - אמר - שישובי ספר לא יהיו ישובי ספר? אבל אז היתה שאלה אם כדאי ללכת להתקפה על סוריה. אבל אם זאת הנוסחה, שישובי ספר מוכרחים לסבול - מה הועילו חכמים בתקנתם בשתי מלחמות עקובות מדם?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מצטער. אני קובע שהמצב הנוכחי, כשאנחנו מחזיקים במובלעת, לא גורם לסבל בישובי ספר אלא להיפך...

ראש הממשלה ג. מאיר:

כמה פעמים הם ירדו למקלטים בתקופה זו עם

הילדים?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אבל זה הרי חידוש עכשיו בחיים הבינלאומיים. לפני כן ידענו: הפסקת אש, אחר כך שלום. עכשיו יש חידוש: הפסקת אש, הפרדת כוחות, בעצם זאת תורת השלבים הסובייטית, בלי שלום, ושר הבטחון הגדיר זאת היום יפה: אין כנראה שום סיכוי לשלום עם סוריה, אלא הפסקת אש, ועכשיו הפרדת כוחות. לפחות נצא בהצעתנו שהפרדת כוחות זו תוכל להחזיק מעמד מבחינה זאת שהישובים שלנו לא יהיו נתונים לירי מתמיד, ושלא יהיה מצב שלנו לא יהיו אפילו כוחות להגן עליהם אם יהיה דילול כוחות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה בניגוד למה שאמר הרמטכ"ל.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אם הם יפתחו באש - לא יהיה דילול כוחות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

הערה:

הערה שניה, לגבי השאלה האם לחשוב להציע משהו אחד, להציע דווקא עם סוריה אפשרות של בירור על ענין של הסדר שלום. כי אני אינני רואה פה חלוקה לשלבים. אם יתחיל הלחץ לעשות את הסכם הפרדת הכוחות - הסכם הפרדת הכוחות יכול להיות כל כך לא נוח, שזה בעצם כמעט המצב הקיים. אז מדוע כבר לא לדבר על הכל? בכל אופן, אני מציע לשמוע מקיסנינג'ר מה הן המחשבות האמריקאיות. כל הזמן אנחנו שומעים; אינני יודע אם יש לכך יסוד או לא; שלגבי רמת-הגולן גם להם יש מחשבות אחרות מאשר הסובייטיות-ערביות. מה הן איפוא המחשבות? אם המחשבות הן רק תורת שלבים - השאלה היא כמה אנחנו צריכים להיות יותר נוקשים בשלב הראשון. ושר הבטחון צדק: אינני רואה את השלב השני. השלב השני הוא נסיגה מוחלטת.

השר י. גלילי:

עד הקו הסגול.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אין כבר קו סגול. נסיגה מהקו הסגול. עד הקו הסגול אנחנו נסוגים כבר בשלב הראשון.

השר י. גלילי:

לא. לפי הצעת הרמטכ"ל - עד הקו הסגול.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אם יכניסו אנשי או"ם לפי הצעה אלטרנטיבית...

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אין הצעה אלטרנטיבית של נסיגה מהקו הסגול.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ההצעה האלטרנטיבית של הרמטכ"ל היא נסיגה עד לקו

הסגול.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אבל לא מהקו הסגול.

השר י. גלילי:

נדמה לי שהרמטכ"ל אמר שהוא לא מציע את

האלטרנטיבה השניה הזאת.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

נכון. אמרתי: יש הצעה אלטרנטיבית שאינני

מציע.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני רוצה גם להפנות את תשומת לבו של קיסינג'ר

לכך שלא רצוי לנו בהחלט שיתוף המצרים בשיחות עם הסורים. זה מאד מסוכן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חשבת לא להעיר. לא היה לי מה להוסיף על דברי חברים. אבל עכשיו אני רוצה להגיד: חברי הממשלה בכל זאת צריכים לשאול את עצמם: פעם או פעמיים קיבלנו החלטה שאנחנו מוכנים ללכת עם הסורים למשא ומתן על הפרדת כוחות. אני מבינה, וזה בהחלט לגיטימי, אילו היה חבר ממשלה זה או אחר אומר: רגע אחד, מה פירוש הדבר הפרדת כוחות עם סוריה? אבל איש לא תיאר לעצמו הפרדת כוחות מעבר לקו שבו אנחנו מחזיקים עכשיו. הרי זה לא מתקבל על הדעת. וידענו שפירוש הדבר בתוך השטח הזה שאנחנו מחזיקים מעבר לקו הסגול - כאן צריכה להיות הפרדת הכוחות.

איך איש, ואני בטוחה שגם קיסנינג'ר לא, שמוכן לחתום על כך שהסורים ייהפכו לצדיקים. הוא אמר דברים די חמורים כשחזר מסוריה, בהשוואה למה שאמר על סאדאת כשחזר ממצרים. אני רוצה להגיד על מצרים: יש לנו עוד הרבה דברים על מה לייסר את עצמנו. עובדה היא שעד עכשיו, כולל מה שעמענו היום על הארכת הזמן לחיפוש חללים - כך נדמה לי, הרמטכ"ל יתקן אותי אם אני טועה - נדמה לי שעד עכשיו לא הפרו סעיף כלשהו בהסכם. אמת?

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אמת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

נדמה לי שבמידה שהיו בקשות הדדיות פה ושם - גם אנחנו הלכנו לקראתם, אבל זאת לא היתה הליכה חד-צדדית, בשום פנים. גם הם הלכו לקראתנו. אני יודעת שזה לא מספיק לנו. אבל בניגוד למה שמאשימים את הממשלה הזאת, שתמיד אמרה "לא" ועכשיו מתחילה להגיד "כן" - אמת היא שאם היתה מדינה בנויה על "לאוויים" ביחסים אתנו - זאת היתה מצרים. מחרטום ועד לזמן האחרון.

לא חשוב להיכנס לניתוחים למה ומדוע. אבל זאת עובדה שיש שינוי מעמדת ה"לאווים". אומרים שעוד מעט לא ישאר בקהיר מקום אחד עם תמונתו של נאצר. את זה סאדאת לא עושה למעננו; יש לו אולי חשבונות משלו. אבל עד עכשיו במצב עם מצרים נדמה לי אין סיבה להתלונן.

עם הסורים אני מתארת לעצמי שעלול להיות יותר קשה. אבל אינני מבינה חברים שמניחים שאפשר להשאיר את המצב כמות שהוא, כשרק לפני זמן מה (מתי זה היה? לא שנה-שנתיים; לפני שבועות אחדים) היתה ישיבה מיוחדת, והיה בכל אופן דיווח מיוחד על כך שיש לנו מידע שאו-טו-טו עוד יום-יומיים מתחילה המלחמה, והם ערוכים. עוד לא היתה המלחמה, אבל יש יריות. ואינני יודעת כמה ימים עברו מאז שהם קיבלו את הפסקת האש שעברו שקטים לגמרי, לגמרי בלי יריות.

תמיד חשבתי שגם לא-יריות, לא-נשק - גם זה משהו. בעיקר במקום הזה, כשבאמת הישובים שלנו יושבים על הקו. אינני אומרת שאחרי הפרדת הכוחות וכאשר ניכנס למשא ומתן על שלום אי-פעם עם סוריה - הם לא ידרשו יותר. אני אפילו חושבת שהם עכשיו ידרשו יותר. מה שאני שומעת מהסורים - אם קייסינג'ר יספר אחרת, אשמח מאד. אבל אני חושבת שהסורים במשא ומתן על הפרדת הכוחות ידרשו משהו מעבר לקו הסגול, בשטח שלנו של הגולן. בוודאי, גם אז יהיו צרות. נכון שהיות וצריך לזכור את זה - זה צריך איכשהו להתבטא כהחלטה עד היכן אנחנו מוכנים ללכת בהפרדת כוחות. אבל אינני חושבת שנכון יהיה אם נגיד: היות ובעתיד, ומי יודע מהו התאריך, כשנעמוד במצב קשה עם הסורים לגבי מה שהם ידרשו, ואולי קצת בהסכמת האמריקאים - אם כך, נשב עכשיו ולא נעשה שום דבר, ונחיה מי יודע כמה זמן בצילה של סכנת מלחמה ממש, או במלחמה הזאת שהסורים ניהלו אתנו 19 שנים אחרי שהסכימו להפסקת אש.

עד לויכוח של היום הייתי בטוחה (יכולים להיות חילוקי דעות מה צריך להיות הקו) שיש החלטה. שיועמד סימן שאלה בכלל על הפרדת הכוחות? - אם כך, אינני יודעת מה החלטנו בכלל בישיבת הממשלה. לפני שבועות

אחדים העמדנו תנאים: רשימת שבויים, ביקור הצלב-האדום. אמרנו: בלי זה - שום דבר. והיה זה דווקא השר ורהפטיג שהעמיד שאלה אם אנחנו צריכים להעמיד את התנאים האלה, ולא מפני שהוא לא מתעניין בגורל השבויים; בזה אין ספק. אבל הוא החשיב את הענין של משא ומתן גם עם הסורים, אחרי המצרים. אינני יודעת מה התהפך מאותו הזמן. כשבענין השבויים הענין עומד בדיוק כפי שעמד אז, כשאנחנו אומרים שהסעיף הראשון צריך להיות החלפת שבויים, ועל הקווים - נראה, וברור שננסה לקבל את הקו הטוב ביותר לנו, גם במחשבה של מה שעלול להיות בעתיד. אבל ספק מה שיהיה בעתיד, בכל אופן מתי יהיה העתיד. להסתלק מזה - פשוט אינני מבינה את ההגיון הזה.

וכבר נאמר כאן: יש עוד שני גורמים - המצרים והאמריקאים. אני נורא מחפשת דרך עכשיו, לא על חשבוננו, לא על חשבון דבר חיוני שלנו, לתת איזו תמורה לאמריקאים. למשל: אם אחרי שניכנס למשא ומתן או הסכמה של משא ומתן עם הסורים, כשהם ימלאו את התנאים המוקדמים, זה ייחשב אצל ניכסון שאנחנו תרמנו במשהו לביטול האמברגו - בין אם זו אמת או לא אמת, לא איכפת לי - אני אשמח על כך. אני מפחדת מידידות חד-צדדית. ואני מפחדת מידידות כזאת שרק אנחנו מקבלים. אני נורא מחפשת דרך גם לתת משהו. הייתי רוצה מאד איפוא שהאמברגו (ואני מקווה שזה לא יודלף) לא יבוטל לפני שאנחנו נכנסים למשא ומתן עם הסורים, שזה ייחשב אולי קצת כתרומה שלנו.

בכל אופן, גם תרומה למצרים וגם תרומה לאמריקאים. אם על ידי משא ומתן עם הסורים לסאדאת יהיה יותר נוח בחבורת הנסיכים והנשיאים והמלכים - גם זה למען האמריקאים. האמריקאים רוצים דריסת רגל די חזקה במצרים ובמדינות אחרות. את כל זה אני אומרת: ובתנאי שלא על חשבוננו. לא על חשבון דבר חיוני חשוב כלשהו בשבילנו. אבל נדמה לי שגם את זה צריך לקחת בחשבון, החד-צדדיות הזאת, בעיקר במצב של עכשיו בארצות-הברית, כשהישגים החשובים יכולים להיות רק במדיניות חוץ. אנחנו צריכים לזכור גם את הדבר הזה.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני רוצה להזכיר שבנושא המצרים נשארה עוד פתוחה השאלה מה יהיו סדרי ההגנה על הקו החדש שלנו בסיני. נשאלה השאלה הזאת, ונדמה לי שלא היתה תשובה.

הרמטכ"ל ד. אלעזר:

אני הצגתי את זה לפני שבוע בממשלה. נדמה לי שאתה לא היית.

ראשית, הצגתי כאן הצעה אחרת, ואמרתי שלחילופין אפשר היה להתחיל אחרת עם הסורים, כלומר, להציע שהם בהתחלה לא יקבלו כלום, אבל את ההצעה השניה לא הצעתי. אמנם, היא זכתה להתייחסות רחבה, אבל אני לא הצעתי אותה.

שנית, הגדרתי את ההצעה הזאת כאופטימית וכאופטימלית. למה אופטימית? כי מתוך הכרתנו את הסורים ומתוך מה שמנהיגי סוריה משמיעים, אני חושב שדרישותיהם יהיו הרבה יותר קיצוניות מזה. אני מעריך שהם יעמדו על האלמנטים שיש בהסכם ההפרדה עם מצרים. ואני רוצה להזכיר לכם שלושה אלמנטים:

1. המצרים לא החזירו אף מטר ממה שהם כבשו. 2.

הם קיבלו בחזרה כל מה שנכבש מהם ב-1973. 3. הם קיבלו גם שטח שלא נכבש מהם ב-1973.

הסורים לא יכולים לעמוד על התנאי הראשון, שלא יחזירו מה שכבשו ב-1973, כי לא כבשו כלום. אבל הם כן יכולים לעמוד על שני התנאים האחרים: 1. שיוחזר להם כל מה שנכבש מהם ב-1973; 2. שיינתן להם גם